

MAGYAR LAPOK

XIII. évfolyam, 40 (3486) szám

KERESZTÉNY POLITIKAI NAPILAP

Nagyvárad, Telefon: 12—27.

Elvben hajlandó a határkérdésről tárgyalni a londoni menekült lengyel kormány

Végéhez közeledik a téli csata. — Róma egész légitere csatatérre vált. Éles támadások a Szovjet ellen az amerikai nagy lapokban
Berlin nyugodtan figyel a finn fejleményeket

Londonból jelentik: (B. T.) Cumings ismert közíró a News Chronicle-ben arra követeztet, hogy Moszkva magatartása a lengyel határok kérdésében arra követeztet, hogy Moszkva állítja, hogy kétségbevonhatatlan forrásból szerzett értesülései szerint most az oroszok az 1939-ben megállapított német-orosz határig terjedő egész területet ép úgy oroszoknak tekintik, mint Moszkva maga és nem gondolnak arra, hogy tárgyalásba bocsátkozzanak ennek a területnek máshova vadó csatolásáról.

A Daily Herald diplomáciai munkatársa a lengyel menekült kormány javaslataival kapcsolatban úgy véli, ezek a javaslatok London közvetítésével eljutnak Sztalinhoz, tehát elérik rendeltetési helyüket, azonban aligha hallgatják meg azokat.

Londonból jelentik: (B. T.) Az Evening Standard diplomáciai munkatársának értesülése szerint a lengyel kormány közölte, hogy elvben hajlandó tárgyalásba bocsátkozni határkérdésekről, a kormány azonban semmi esetre sem fogad el valamilyen diktátumot és nem nyugszik bele befejezett tényekbe.

Súlyos csata fejlődött ki az Anzio és Albano közötti út két oldalán

Londonból jelentik: (B. T.) Az Exchange Telegraph haditudósítója éjjel előtt röviddel jelentette az Anzioi hídfőállásból, hogy az Anzio és Albano közötti út mindkét oldalán alig két és fél négyzetkilométer területen csata fejlődött ki, amely mind több áldozatot követel. A német támadás ereje mit sem csökkent.

Chiassoból jelentik: (B. T.) A Corriera della Sera hivatalos jelentést közöl, amely szerint a fasiszta köztársasági haderő osztagai a német csapatok oldalán, Rómától délre harcban állanak az ellenséggel.

Szó sincs bolgár kormányválságról

Szófiából jelentik: (MTI) A szófiai esztétizáló bolgár kormány szövegében a legerélyesebben megcáfolt minden olyan külföldi eredetű híresztelést, amely bolgár kormányválságról vél tudni. A szöveg kijelentette, hogy kormányválság most nincs és véleménye szerint kormány vagy miniszterváltás belátható időn belül nem lesz.

Átalakította kormányát Badoglio tábornok

Zürichből jelentik: (MTI) Chiassoból jelentik a Svájci Távirati Iroda: Badoglio tábornok kormányának összetétele a következő:
Miniszterelnök és külügyminiszter: Badoglio.
Miniszterelnökségi helyettes államtitkár: Dino Philipson.
Tengerészeti miniszter: Courten tengernagy.

Légügyi miniszter: Sandalli tábornok
Belügyminiszter: Vitoreale.
Igazságügyminiszter: Ettore Casati.

Hadügyminiszter: Teteo Orlando tábornok.

Iparügyi miniszter: Ebasapp Corbini tanár.

Földművelésügyi miniszter: Lucifero Közelkedésügyi helyettes államtitkár: Giovanni di Raimondo tábornok.

Rómából jelentik: (MTI) A Német TI

jelentik: Mint a római rádió pénteken este jelentette Ettore Casati, akit Badoglio igazságügyminiszterre nevezett ki eredetileg a köztársasági kormánynak bocsátotta magát rendelkezésre. 1943 október 11-én állítólagos betegsége miatt felkeresett egy falut az Abruzzokban, miután becsületeszavát adta, hogy továbbra is megmarad a római semmitűszék elnökének. November 1-én orvosi bizonyítvány csatolásával levelet intézett a fasiszta igazságügyminiszteriumhoz, amely szerint betegsége következtében egyelőre még ne vette át hivatalát, egyben pedig hosszabb szabadságot kért. Minthogy azonban a szabadságot önkényesen több ízben meghosszabbította, január 15-én nyugdíjazták. Az olasz fasiszta köztársaság igazságügyminisztere most január 15-iki rendelete visszavonásával azonnali hatállyal elbocsátotta az állami szolgálatból.

Londont bombázták a német repülők

Amsterdamból jelentik (MTI) A Német Távirati Iroda jelentik: A brit hírszolgálat jelent Londonból, hogy szombaton a kora reggeli órákban légiriadót rendeltek el és közvetlenül aztán halálra lehetett a nehéz légvédelmi ágyúk tüzelését. A légiriadó több mint egy órahosszat tartott.

Lisszabomból jelentik (MTI): Az angol szász hírszolgálat hivatalos londoni jelentés alapján közli, hogy Kelet- és Délkeletanglia, valamint London felett

a szombatra virradó éjszaka légitvékenység volt. A ledobott bombák több helyen károkat okoztak.

Monte Videoból jelentik (Bud. Tud.): Buenos Airesből érkező jelentés szerint Ramirez tábornok lemondott. A hír közli a továbbiakban, hogy Ramirez biztosítékot kapott, hogy nem alkalmaznak semmiféle megtorlást vagy rendezabályt azon politikusok és tisztek ellen, akik úgy, mint ő, támogatták a tengelyellenes lépést, illetve megtették azt.

Biharmegye közellátási helyzetét vitatták meg a főispáni értekezleten

Dr. vitéz Nadányi János alispán nyilatkozata fővárosi úttjáról

Nagyvárad, febr. 19. Dr. vitéz Nadányi János alispán, aki, mint megírtuk, pénteken érkezett haza a fővárosból, az alábbiakban nyilatkozott munkatársunknak budapesti úttjáról.

— A közellátási miniszter jelenlétében fogadta az ország összes főispánjait. En ezen az értekezleten, mint a most is beteges fekvő dr. Cziffra Kálmán főispán helyettese jelentem meg. A főispánok feltárták az ország közellátási helyzetét és ismertették a megoldásra váró problémákat.

— Örömmel állapíthatjuk meg, hogy mind a miniszterelnök, mind pedig a közellátási miniszter minden kérdésről a legteljesebb mértékben tájékozva van. En Bihar vármegye képviselőjében különösen a bakancs- és a textilellátás problémáinak súlyosságára mutattam rá. A kormány reméli is, hogy a cipő- és a bőrellátás terén lényegesen javítani tud a helyzeten. A textil-fronton azonban nem várható javulás, mert textil-produkciónk nincs készleteink pedig csökkennek.

— A kormány gondoskodása minden társadalmi osztályra kiterjed, de legelső sorban három kategória és pedig a ha-

diüzemi munkások, a gazdasági cselédek és a kistisztviselők közellátási érdekeit tartja szem előtt, mert ezek helyhez kötötten munkálkodnak és a konjunktúrát semmiféle vonalon nem tudják kihasználni. De általában az ipari és a mezőgazdasági munkásság intézményes megsegítését látják az illetékes kormánytényezők elsőrendű feladatuknak.

— A tűzifaellátás kérdése is nagy mértékben foglalkoztatta a főispáni értekezletet. A jövő évi tűzifaellátás rendezése céljából a közellátási miniszter dezáce céljából a közellátási miniszter a belügyminiszterrel együtt még március hónap elején újabb értekezletre hívja a főispánokat, mert a jövő tüzelő évadra gyökeresen óhajtják a kérdést megoldani.

A főispáni értekezletről szóló nyilatkozata után különböző közbenjárásainak eredményeiről tett közléseket munkatársunk előtt dr. vitéz Nadányi János alispán.

— A belügyminisztériumban sikerült az illetékes tényezőket megnyernem, hogy a községek pótdadója általában csökkentessék a múlt évi pótdáchoz képest mindenütt ahol a községeknek építkezései nincsenek. De ezeknél sem

fog a községi pótdadó jelentős mértékben emelkedni, miután az építkezési költségeket a községek anyagi helyzetéhez mérten túlnyomó részben vagy államsegélyként, vagy kedvezményes OTI kölcsönrel fedezhetik majd. Így Élesd község modern községházát és jegyzői lakását épít, amelyre rendkívül kedvezményes, hosszú lejáratú OTI kölcsönt kap, körülbelül 270 ezer pengő értékben. Piskolt község 100 ezer pengő értékű községönnel építhet jegyzői lakást és községházát, míg a nehéz helyzetben lévő Ujiráz község jegyzői lakás és községháza építésére, valamint Fugyivásárhely község jegyzői lakás építésére teljes összegű államsegélyt kap.

— Ezenkívül — folytatta az alispán — sikerült a vármegye községei részére a múlt évben globálisan juttatott 763 ezer pengős államegélyt 1 millió 48 ezer pengőre felemeltetni. A nagyobb összegű államegély elnyerésénél nem kis része volt annak a ténynek, hogy a vármegye lakossága nagy adófizetési készségről tett tanubizonyítást, úgy, hogy a múlt év végéig összes adóhátralékainak és esedékes közzadótartozásainak 88 százalékát kifizette.

Látogatás az átalakított Rimanóczy-fürdőben

150 ezer pengős átalakítás a szállodában és fürdőben

(Nagyvárad.) Abból az alkalomból, hogy a Rimanóczy-fürdő teljesen átalakított női osztályát rövidesen átadják a forgalomnak, látogatást tettünk a fürdőben. Papp Lajos igazgató kalauzolt bennünket, aki egy esztendeje, amióta a fürdőt és a szállodát házikézelésbe vette a város, ritka szervező készséggel és energiával új életet teremtett e két nagyfontosságú intézményben.

— Janár 19-én volt egy éve, — mondotta, — hogy a fürdőt és a szállodát házikézelésbe vette a város. S az eredmény kielégítő. A város évi 38 ezer pengőért adhatta volna bérbe a két intézményt s a házi kezelés 1943-ban 100 ezer pengő tiszta jövedelmet mutatott fel. Ez az eredmény annál is inkább meglepő, mert az állandóan folyó átalakítások miatt a szállodának egyrésze üzemken kívül volt s a fürdőnek is csak egyrésze volt üzembe helyezve, míg a többi munka alatt állott.

— Érdekes — folytatta Papp Lajos igazgató, — hogy az elmúlt évben az idegenforgalmi statisztika szerint a nagyváradai szállodák átlagosan mintegy 50 százalékos foglaltságot mutattak. Ezzel szemben a Rimanóczy-szálloda átlagosan 83 százalék foglaltságot ért el s így forgalom tekintetében az összes nagyváradai szállodák élére került. Számszerűen: 8500 vendég 18.236 éjszakát töltött a szállodában az 1943-ik év folyamán. A fürdőnek 71.762 látogatója volt az elmúlt évben, ami azt jelenti, hogy a városnak nagy szüksége van erre az egészségügyi intézményre, azért annak kellő újjáépítésére okvetlenül áldozatot kell hozni.

— Ugy a szálloda, mint a fürdő gyökere átalakításokon ment keresztül, mondhatni a tetőtől a pincéig. Azért hangsúlyozom külön a pincét, mert a gépházat is teljesen átalakítottuk, azonkívül olyan tökéletes berendezésű légvédelmi óvóhelyet létesítettünk, amilyet hasonló egyetlen nagyváradai szállodában sincs. De nemcsak az anyagi berendezés, hanem a személyzet tekintetében is nagy fejlődést mutatnak fel intézményeink, különösen a fürdőnél. Budapestről hozott fürdőmester képezte ki alkalmazottainkat, aki a fővárosban a fürdőtanfolyam előadó oktatója. El lehet képzelni, hogy az így átképzett személyzet mennyivel színvonalasabb kiszolgálást tud nyújtani. De, ami szintén figyelmet érdemlő körülmény, a személyzet szociális helyzete is sokat javult a házikézelés alatt. Az alkalmazottak fizetését több, mint kétszeresére emeltük.

— Még egy jellemző adat. — fűzte hozzá Papp Lajos igazgató. Az egyeztetés házikézelés alatt a közigazgatási ügykezelés szükségszerű folyamánaként 354 beadványt intéztem a városhoz és ugyanannyi határozatot hoztak a fürdőben és a szállodában végzett munkálatokkal kapcsolatban. Már ebből is lehet az elvégzett munka nagyságára következtetni.

De, természetesen sokkal meggyő-

zőbb, ha rövid szemlét végez az ember a szálloda átalakított részében és a fürdő női osztályában, ahol most végzik a mesteremberek az utolsó simitásokat.

A szállodában 42 szobát alakítottak át az ezekhez tartozó folyosókkal és mellékhelyiségekkel együtt. Friss festés, csempézés, mázolás mindenütt. A bútorokat újból lefényezték a rész-ágyakat ragyogókká tisztították, új karlámpeákat szereltek az ágyak fölé, praktikus berendezési tárgyakkal tették lakályossá a szobákat, legyalulták a parkettpadlókat, egyszóval újjá varázsolták a szállodát. Ezclött bizalmatlanságot keltő zugolyok éktelenkedtek a szurtos folyosókon. Ma minden világos, tiszta, megnyerő. Öröm most már megszállani itt.

Igen meglepőek a változások a fürdőben. Augusztusban zárták le a női osztályt, hogy a mai követelményeknek megfelelően átalakítsák. Természetesen ezeknek az átalakításoknak az épület adottságaihoz kellett alkalmazkodniok s ez a körülmény korlátozta némileg az újjáalkotás lendületét. De a lehetőségek határai kö-

zött minden megtörtént a korszerűsítés érdekében. Az ültözködő kabinok számát több szállodai szoba feláldozásával 30-ról 64-re emelték s a fürdő helyiség különböző részeit megfelelő egymásutánban helyezték el. Mindjárt a bejárat után vannak az 50 és 60 fokos hőlégtükrák, majd az előfürdő-terem köröskörül több mint két méter magasságban ujjonnan csempézve, remek zuhanyozó fülkékkel, amelyek csempézett padkakkal vannak ellátva, hogy megkönnyítsék a medencébe-lépés előtti tisztálkodás műveletét, amelynek kötelező voltára szigorú felírás figyelmeztet. Az előfürdő zuhanyai alatt a medence használatára jogcímet szerzett vendég aztán válogathat a nagyobb 40 fokos vízű medence és a kisebb, 33 fokos vízű bazén között, de ezeken kívül még egy 38 fokos sósfürdő is rendelkezésre áll, amit naponta frissen, gyógyhatású tengeri sóval állítanak elő. A tágas masszírozó szoba s a hatalmas pihenő-terem egészíti ki a helyiségek egymásra nyíló sorát. És minden világos, tiszta.

Arra a kérdésre, hogy mindez mekkora befektetést igényelt, azt a választ kaptuk Papp Lajos igazgatótól, hogy a szálloda és a fürdő átalakítási költségei 150 ezer pengőt emésztettek fel. Elég sok, de megvan a lát-szatja.

Kállay miniszterelnök látogatása a hadigondozók székházában

A MTI jelenti: Kállay Miklós miniszterelnök pénteken délelőtti ellátogatott az országos hadigondozó székházába, vitéz Thuránézy László államtitkár kíséretében. A kapuban Benczok Miklós igazságügyi államtitkár, a hatóság elnöke és vitéz Máthá Kálmán alelnök fogadta.

Vitéz Benczok Miklós elnök utmutatásával a miniszterelnök részletesen megismerelte valamennyi ügyosztályt. Háromnegyedórás körútja során igen sokszor elegyedett szoba a szociális intézmény tisztviselőivel. Az őszinte részvét, mély érdeklődés és a segítőkészség hangján beszélgetett az éppel ott ügyes-bajos ügyekben eljáró és a most folyó háború következtében

gondoskodásra szoruló katonákkal, hadilövőgyekekkel és hadiárvaikkal.

A miniszterelnök a korvintéri székházban elhelyezett hadigondozó szövetésébe is ellátogatott, ahol a hadigondozás társadalmi munkája folyik. Kállay Miklós elnökkel az élen a szervezet vezetésének hölgytagjai fogadták. Német Nándor vezetőigazgató köszöntötte a miniszterelnököt, aki röviden megleghangon válaszolt az üdvözlésre. Szemléltja befejezésével a szociális intézmény elnökeknek hivatali helyiségébe ment. Mindenre kiterjedő érdeklődéssel elbeszélgetett vitéz Benczok elnökkel, távozóban a legnagyobb megelégedését fejezte ki a látottak felett.

Zilahy Lajos március 5-én végignézi a Zenebohócok bemutatóját

Mégis bemutatják Nagyváradon a „Fotornyok”-at? Tasnády Fekete Mária az „Arnyék” című színműben vendégszerepe.

Több ízben foglalkoztunk már Zilahy Lajos nagyszerű színművével, a „Fotornyokkal”, amely jelenleg is zsúfolt házak mellett fut Budapesten. A darab sikerére jellemző, hogy két hétre előre nem lehet jegyet kapni a Kamara színház előadásaira. Természetes dolog, hogy az összes vidéki igaz-

gatók rögtön a bemutatás után igyekeztek a darab előadási jogát megszerezni. Zilahy Lajos azonban megevev elzárkózott minden ilyen irányú kérés elől. Kijelentette, hogy a darabban olyan jelenetek vannak, amelyeknek színesi melléjátéka, kellemetlen félreértésekre vezethetne. Eppen ezért

Mozik műsora:

APOLLÓ: Akrobat oh!
BELVAROSI: Boldog idők.
CASINO: Legény a gáton.
KORONA: Nemes Rózsa.

egyetlen vidéki színháznak sem adja meg a Fatornyok játézáására az engedélyt. A meglepetés erejével hatott, amikor híre jött, hogy Kolozsváron is készülnek a Fatornyok bemutatójára. Zilahy Lajos ezt az engedélyt azzal magyarázta, hogy a kultúrminiszterium biztosította az előadás minden részletében precíz eljétezéséről.

Putnik Balint igazgató legutóbbi budapesti útja alkalmával felkereste Zilahy Lajost s hosszasan tárgyalt a kiváló íróval. Hivatkozott az író rokon kapcsolataira, Nagyváradon eltöltött éveire és kérte, hogy a „Fatornyokat” Nagyvárad közönségének is bemutatassák. Zilahy Lajos azzal az indoklással tért ki a kérés elől, hogy annak teljesítése esetén a többi vidéki városok szingagatától sem tudná a játézási engedélyt megtagadni. Megígérte azonban, hogy március 5-ikén, részben rokon látogatásra, részben egyik régi darabjának, a Zenebohócoknak bemutatójára Nagyváradra jön.

Kedden délelőtti Putnik Balint igazgató Kolozsvárra utazott vitéz Bányk Elemér, az Új Magyar Színház és a szegedi színház igazgatójának társaságában. Este megnézték az Elérhetően asszony című eredeti operettbemutatót, amelyről mindketten a lehető legroszszabb véleményt nyilvánították. Kolozsvári útjuk alkalmával találkozott Tasnády-Fekete Máriaival, akinek Nicodemi: Arnyék című darabjában olyan sikeres alakítása volt, hogy az egész színházi világban nagy visszhangot keltett. Beszélgetésük folyamán megalapodtak abban, hogy a kiváló művésznő március második felében négy estét át Nagyváradon is eljátsza az Arnyék főszerepét.

Buta Lőrinc nem egészen okos cselekedete

Nagyvárad, febr. 19. Alsóútfalu község előjárósága 1943 őszén meghívta Buta Lőrinc, Gyuró Lőrinc, Szabo Karácsony és Szilágyi Miklós önkudtákat, hogy a falu határában lévő úrbéri erdő fáját osezák ki az arra jogosult lakoságnak. Buták a fát ki is oseztták, de anélkül, hogy erre engedélyük lett volna, erdej jogonként 1 pengő díjat szedtek munkájukért a lakoságtól. 273 pengő gyűlt össze ily módon s ebből Buta 5 pengő napidíj fejében 20—20 pengőt fizetett ki társainak, a többit pedig megtartotta. Emiatt család címén eljárás indult ellenük s a kir. törvényszék Butát 3 hónapi fogságra, a többieket 2—2 hónapi fogságra és fejenként 300 pengő pénzbüntetésre ítélte, de az ítélet végrehajtását próbaidőre felfüggesztette.

ELMARAD AZ ORSOLYA-ZÁRDA ELŐADÁSA. A Szent Orsolya-zárdában folyó hó 20-ra tervezett előadás-technikai okokból elmarad.

Pannonia kávéházban

szombat és vasárnap este TÁNC • KOZÁK LÉ • ZÓ jazz zenekara muzsikál

XIII. évf. Szombat, 1944. február 19.

Uj támadást kezdett a Szovjet Krivoj-Rogtól délkeletre és északnyugatra

A súlyos harcok még tartanak. Kiürítették a németek Sztaraja-Russza városát

Berlinből jelentik (MTI.) A Német Távirati Iroda jelenti a Führer főhadiszállásáról: A véderő főparancsnoksága közli: A Szovjet tegnap Krivoj-Rogtól délkeletre és északra erős gyalogos és páncélos kötelékekkel támadást kezdett. Súlyos harcok alakultak ki és még mindig tartanak. Különösen elkeseredetten dúl a harc a várostól délkeletre az egyik betörési helyen. A nikopoli harcokban 1943 november 5-től 1944 február 15-ig tartó időben a német csapatok sokszor megakadályozták a Szovjet áttörési kísérleteit és a támadóknak nagy veszteségeket okoztak. Ez alatt az idő alatt 1735 szovjet páncélost, 530 löveget, valamint más hadieszközt zsákmányoltunk vagy pusztítottunk el. Gyalogsági fegyverekkel ezen a szakaszon 56 ellenséges gépet lőttek le. A légifegyverem ezekből az eredményekből kiválóan kivette részét erős csata- és harcokötékek harcavetésével. A Cserkassitól nyugatra levő területen helyreállítottuk az északkeleti egy erősebb német harccsoporttal, amely a felmentésére jött német pótlásig vágta át magát. Az Il-

men-tótól délre Sztaraja-Russza városát valamennyi katonai szempontból fontos berendezésének elpusztítása után kiürítettük, anélkül, hogy az ellenség mozgólatainkat zavarta volna. A Pejpusz- és a Ladoga-tó között, valamint Narva mellett a Szovjet több páncélos támogatása mellett támadott. Ezen a szakaszon több mint 36 szovjet páncélost lőtünk szét. A harcokban különösen bevált a pomerániai 12. páncélos hadosztály.

Az olasz harctéren Rómától délkeletre levő ellenséges hídfőállás újjászervezésére indított támadásaink szívós harcokban előrehaladnak. A harcokat tüzezség és a légiereő jól támogatja. Anzión kikötőjében nagy tüzeket és rombolásokat idéztünk elő. Vitéz gránátosaink visszaverték az ellenség valamennyi támadását és több helyen betört harccsoportokat ismét visszavetettek. Az olasz harctéren tegnap 18 ellenséges gépet lőtünk le.

Könnyű német tengeri egységek Elbaszigetétől északra elpusztítottak két brit gyorsnaszádot.

Moszkva hivatalosan jelentette a Cserkassinál körülzárt német harccsoport megsemmisítését, amelyet a németek felszabadítottak

Berlin. (MTI.) A nagy téli csata első fázisa már befejezettnek tekinthető. Figyelemreméltó része a mai német hadijelentésnek a Cserkassitól nyugatra körülzárt német csapatok felszabadításának bejelentése. Ez az esemény, a nikopoli társéghben lezajlott csata, a vitébszki orosz támadás kudarcra és a narvai térséghben folyó csata — amelynek során az oroszok az ottani német csapatok bekerítését, mint biztosan bekövetkező sikerüket jelentették be anélkül, hogy ezt az állításukat meg tudták volna valószínűsíteni — mutatja, hogy a négy orosz támadás közül egy sem járt sikerrel. A jelentett hekatlanozások nem következtek be. Ennek a megállapításnak helyességét a napokban várható német főparancsnoki beszámoló részletes adatokkal fogja alátámasztani.

Berlinből jelentik (MTI.): A Német Távirati Irodával közlik: Miatán a Szovjet Hírszolgálat már napokon keresztül híreket terjeszt arról, hogy a Cserkassitól nyugatra levő térséghben hosszabb idő óta körülzárt német harccsoportot megsemmisítették, a moszkvai rádió most erről hosszú hivatalos jelentést adott ki. Mint a pénteki német hivatalos hadijelentés megállapítja, a harccsoportot esütőtörőkön az itt harcolt német támadó kötelékek felmentették. A Szovjetnek tehát semmi képp sem sikerült ezt a német harccsoportot megsemmisítenie. A szovjet jelentésnek éppen abban az időponthban való kiadása, amikor a német támadó csapatok az eddig körülzárt kötelékekkel ismét egyesültek, jellemző a hivatalos szovjet jelentésekre.

Róma egész légitere csatatérre vált

Zürich. (Bud. Tud.) A Neue Zürcher Zeitung római tudósítója Róma felett éjjel-nappal egymást űző légitámadásokkal haladnak el és a repülőgépek

motorzúgását és berregését csak a szíriénak hangjai nyomják el. A város valamennyi negyedében bomba- és géppuskatűz által okozott károkat

Berlin nyugodtan tekint a finn kérdés fejlődése elé

Berlin. (MTI.) A Német TI jelenti: Horn, a Német Távirati Iroda diplomáciai munkatársa írja, hogy Berlin továbbra is nyugalommal tekint a finn kérdés fejlődése elé. Ezt a nyugalmat nemcsak a finn nép sorsáért felelős körök józanságára és a finn népre alapozzák, amely ismeri a szovjet módszereket, hanem arra a tényre is, hogy a katonai tényezők propaganda célokból felfújja szovjet győzelmi jelentések ellenére még távolról sem tekinthetők elintézeteknek.

Helsinki. (MTI.) A finn politikai életet továbbra is mozgalmassá lehet tekinteni, anélkül, hogy annak külső jelei mutatkoznának. Hivatalos körökben következetesen kitartanak a tiltózkodás mellett, de ugyanakkor ismételtlen hangoztatják, hogy a hallgatás nem jelent egyúttal téllenséget is.

Bern. (MTI.) Az Interinf jelenti: A Suisse stockholmi tudósítója ismerteti a szovjet kormány stockholmi szövegének nyilatkozatát, amely indokolatlannak mondja azt a derülést, mely a finnorosz kérdés megítélésében tapasztalható. A nyilatkozat szerint mindazok az állítólagos békefeltételek, amelyek eddig napvilágot láttak, pusztán kitalálások alapulnak. Azt elismerte, hogy szovjet részről a finnektől azt kívánták, hogy a nemeteket kényszerítsék csapataik visszavonására, valamint hogy engedjék meg finn területek szovjet katonai megszállását. A finneknél azonban vonakodnak ilyen követeléseknek eleget tenni.

Helsinki. (MTI.) Figyelmet érdemel a legutóbbi légitámadásokkal szemben megnyilvánuló finn magatartás. Minden oldalról, hivatalos körökben is hangoztatják, hogy terrortámadásokkal nem lehet befolyásolni a finn népet, amikor sorsdöntő elhatározás előtt áll.

Ellentétek a londoni lengyel kormányban

Londonból jelentik (Bud. Tud.): A londoni lengyel kormány csőtörtőkönyv este a minisztertanácsban foglalkozott Sztalinaak Churchillhez intézett levelével. A tanácskozások során egyes miniszterek és a miniszterelnök között

jelentenek. Az elhárításra felszállt német vadászgépek harcai folytán a légiócsatátér most már az egész város felett kiterjedt.

Negyedszer nuszult el Monte Cassino

Genéből jelentik (MTI.): Az Osservatore Romano „Monte Cassino szomorú órái” címmel foglalkozik a bencés apát-ság bombázásával. Fájdalommal ír ennek a történelmi épületnek elpusztulásáról.

Az olasz sajtó kiemeli, hogy az apát-ságot először 581-ben a longobárdok, másodszor 883-ban a szaracénok 1349-ben pedig a földrengés pusztította el.

Berlin. (MTI.) A Német TI jelenti: Mivel az angol-amerikai bombázók teljesen elpusztították Monte Cassinot, a rendház 83 éves apátüspöke elfogadta a német tábornok ajánlatát és az életben maradt szerzetesek, polgári menekültek és több sebesült társaságában elhagyta a kolostor romjait. A két és fél óráig tartó utat ellenséges tüzhöz tették meg és öten megsebesültek.

Stockholm. (MTI.) Mint a brit hírszolgálat hivatalos helyről értesül, a Vatikán tudomására hozta, hogy a pápa Castelgandolfóban levő villájába, amelyben egyetlen német katona sem tartózkodik, sem pedig a közvetlen környezetében nincsen, zsufolva van menekültekkel. A washingtoni pápai nuncius hasonló jegyzéket nyújtott át a washingtoni külügyi hivatal-

nak. Londonban a Vatikán jegyzékét vizsgálat tárgyává tették.

Berlin. (MTI.) A Német TI jelenti: Német vadász kötelékek és légharító ütegek február 1-től 16-ig a birodalmi és megszállt területek felett 244 ellenséges gépet lőttek le. Az olasz harci térséghben a brit-amerikai repülőgépvészesség ugyancsak az idő alatt 81 gépet.

Nem kapott parancsot Diets tábornok a visszavonulásra

Berlinből jelentik (MTI.): Illetékes német helyről tájékoztatásul közlik, hogy az az angol-amerikai forrásból származó állítás, mintha Dietl tábornok parancsot kapott volna, illetve arra készülne, hogy visszavonulási előkészületeket tegyen, az idegháború fejezetébe tartozik.

Stockholmól jelentik (MTI.): A szovjet hírszolgálati iroda jelentése szerint közlik Moszkvából az Afton Tidningen, George Zsukov tábornagyot Sztalin, mint az orosz haderő főparancsnoka, helyettesévé nevezte ki.

bladet newyorki jelentése szerint az úgynevezett Hearst-lapok ismét éles támadásokat intéznek Oroszország ellen. Így pl. a Daily Mirror ismerteti Reynold szenátorok, a szenátus katonai bizottsága elnökének kijelentéseit, amely szerint az Atlanti Charta megsértését jelenti mindaz, amit Oroszország a moszkvai és teheráni értekezlet óta végrehajtott. A lap követeli, hogy Amerika lépjen fel a Moszkva részéről gyakorolt politikai terror támogatása ellen. A lap szerint Amerika és Anglia túróleg állanak szemben ezekkel a tevékenységekkel. A nyugati hatalmaknak ez a negatív magatartása Sztalin európai bolsevizáló terveinek jóváhagyását jelenti. A Daily Mirror azután a Szovjetet Japán szövetségeseiként jellemzi és felveti a kérdést, nem volna-e ideje Sztalint az elé a kérdés elé állítani, vajjon eszmeileg is szövetségese-e a nyugati hatalmaknak, vagy pedig csak olyan szövetségese, aki anyagi előnyök szerzésére törekszik.

A trón körüli csoportosulásra szólították fel bolgár népet

Szofjiából jelentik (MTI.): A bolgár Szent Szinodus a néphez intézett kiáltványában minden bolgárt a trón körüli csoportosulásra szólított fel. A kiáltvány hangoztatja, hogy a bolgár nép sohasem fordult hódító szándékkal más népek ellen, de amikor a történelmi igazság megkövetelte, magát és testvéreit mindig megvédelmezte az idegen rabiga alá hajtó törekvése ellen. Sajnos, az ellen-

éles véleménykülönbség támadt. Később sikerült az ellentéteket áthidalni.

ELES TÁMADÁSOKAT INTÉZNEK A SZOVJET ELLEN AZ AMERIKAI HEARST LAPOK

Stockholm. (MTI.) A Svenska Dag-

ség nem az igazságra, hanem az erőre hivatkozik.

Szófiából jelentik (MTI.): A bolgár minisztertanács pénteken újabb ülést tartott. Jól értesült török vélemény szerint a minisztertanács ülésének legfontosabb pontja a belügyminiszter által már bejelentett kormánytámogató és közvéleményt irányító államszervezet felállítására lesz, valamennyi szervezett alakulat bevonásával. Hír szerint az új szervezet neve Bulgária lesz.

Roosevelt tiltakozott a szubvenció ellenes törvény miatt

Amsterdamból jelentik (MTI.) A NTI. jelenti: Mint a brit híroroda jelenti Washingtonból, Roosevelt pénteken tiltakozott a szubvencióellenes törvény miatt, melyet az országgyűlés csütörtökön küldött át szentesítésre a Fehér Háza. Az országgyűlésnek küldött üzenetében kijelentette, hogy a törvényjavaslat pénzfelhígítást okozó lépés, amely emeli a létfenntartás költségeit, egyben élelmiszerhiányt okoz, ezért határozottan helyteleníti a törvényt. Hozzátette még, azt hiszi, hogy a szubvencióellenes törvény hatására az élelmiszerek nem kevesebb, mint 7 százalékkal emelkednek.

Amsterdamból jelentik (MTI.) A NTI. jelenti: Mint a brit híroroda jelenti Washingtonból, a képviselőház Roosevelt tiltakozását, melyet a szubvencióellenes törvénnyel szemben használt, 226 szavazattal 151 ellenében tudomásul vette.

Erba Odeschalchi Sándor herceg tiltakozása „...és a vakok látnak” című film ellen

A Magyar Tudósító jelenti: Négy esztendővel ezelőtt a Dante könyvkiadó kiadásában megjelent Erba Odeschalchi Sándornak „A vakok látnak” című regénye. Egy most rövidesen bemutatásra kerülő filmet ugyancsak ezzel a címmel hozzák a nagyközönség elé. Erba Odeschalchi Sándor herceg ezért tiltakozik a „és a vakok látnak” című film ellen, mert sem az 1940-ben megjelent regénye, sem a cím felhasználására senkinek engedélyt nem adott. A feltűnést keltő tiltakozásnak, értesülésünk szerint, további fejleményei lesznek.

Érdekes javaslatok a Balaton-környék fejlesztésére

A Balatoni Egyesületek Szövetsége legutóbbi tanácsülésén **Kultsár István**, a Balatoni Intéző Bizottság elnöke, ismertette programját. A városrendezési törvény hatályát ki fogják terjeszteni a Balaton környékére. Városházakat építenek a balatoni fürdőközpontokban, hangversenyek, kiállítások, nyári egyetemek sorozatának rendezésével fejlesztik majd az idegenforgalmat. **József Ferenc dr.** királyi herceg, aki a tanácsülésen elnökölt, több érdekes javaslatot nyújtott be a Balaton-környék fejlesztése érdekében. A javaslatok az új, a legjobban fejlődő balatoni fürdőkép-

Meghalt Gruzca Lipót

Kolozsvárról jelentik: Csütörtökön reggel 8 órakor rövid eszenvedés után meghalt **G r u c z a Lipót**, városi tanácsnok, a kolozsvári Ipartestület iparhivatalos biztosa, volt rendőrkapitány, a Nemzetvédelmi Kereszt tulajdonosa és számos társadalmi, szakmai és sportegyesület elnöke, díszelnöke és igazgatója.

Gruzca Lipót munkateljének erejében 58 éves korában távozott el az élők sorából. Néhány nappal ezelőtt feloldali szélhűdés érte Szappan-utcai lakásán.

Gruzca Lipót régi, kolozsvári patricius családból született. Életét, születésétől fogva haláláig ebben a városban töltötte. Itt végezte tanulmányait is és már egész fiatalon az akkori városi rendőrkapitányság rendőrkapitánya lett. Ebben a minőségében érte az eszecsomlás is és mert az idegen hatalomra nem volt hajlandó eskü tenni márcól-holnapra hivatal helyett a sötét bizonytalanságba került. Hivatalától megfoszthatta az idegen hatalom, de munkakedvétől, kedélyétől és rendőrkapitányi címétől soha. Ha még az idegen uralom mélyén megjelent valahol, vagy végigment jellegzetes alakjával Kolozsvár utcáin, innen is, onnan is felhangzott a járókelők figyelmeztetése:

— A kapitány ur., Ott megy a kapitány ur. ...

És a „kapitány ur” — ment. Megszokott, biztosságot nyújtó rendőrtisztí hivatala helyett először a Dermata bógyárba. Tisztviselőnek. Akkoriban oda ment jóformán minden eskümegetagadás miatt, márcól-holnapra az utcára tett magyar főtisztviselő, törvénybíró, táblabíró. És itt egészen rövid idő alatt alapos szakismeretre tett szert a nyersbőr kezelés terén. Páratlan szakértelme, szervezőképessége csakhamar a gyár cégjegyzői tisztjébe emelte.

De a „kapitány ur” innen is tovább ment. Amikor átvette az Országos Magyar Párt a Keleti Újságot, ennek lett kiadóhivatali igazgatója.

A felszabadulás után városi tanácsnokká nevezték ki. A kapitány urból városatyja lett és ha valaki hivatali beosztásában érintkezett vele, akár alárendelt tisztviselő, akár a hivatalában seregestől megfordult felek, Gruzca Lipót tanácsnok urban soha nem a rideg, paragrafusok emberét a „tisztviselő” éreztették meg, hanem a lehető ségek szerint mindenkin segíteni akaró, a szó legnemesebb értelmében vett városatyát ismerték meg benne.

Ebben a minőségében az iparügyosztályt vezette nagy szakértelemmel, körültekintéssel és lelkiismeretes magyar kötelességtudással.

Halála mély részvételt keltett. Temetése ma délután volt.

SZINHÁZ

A színházi iroda közleménye:

Egy boldog pesti nyár, szombaton és vasárnap délután és este

Szilágyi Irma, Possonyi László nagysikerű színműve szombaton délután, **filléres helyárrakkal** kerül színre.

Egy boldog pesti nyár, az idei évad kimagasló sikerű operett-újítását szombaton este 6 órakor, vasárnap délután 3 órakor és vasárnap este pontosan 6 órai kezdettel tűzte műsorára a színház igazgatósága Gyönyörű kiállítás! Sok-sok humor és kacagás! Szencziócs táncok és toalettek.

Badacsonyi kéknelyű, hétfőn este

háromnegyed 7 órakor, **filléres helyárrakkal**. Népművelési előadás sorozatban kerül színre.

Ujházy György operettjét kedden **Érik a buzakalász**. Kellér Dezső és este mutatja be a színház Szabó Ernő rendezésében. Főszereplők: Kemény Gizzi, Göndör Klári Antal Erzszi, Szabó Ernő, Gulácsy Albert, Tanai K. Emil, Ross József, Barsy Béla és Kiss István. Kedden bemutató bérlet, szerdán A-bérlet.

Bécsi Tarka Est lesz csütörtökön este a színházban, a Német Akadémia Nagyváradai Lektorátusának rendezésében. Közreműködnek: Paul Höbiger filmszínész, Gretl Theinzer filmszínésznő, Prof. dr. Cotek és schrammel-zenekeara. Adalbert Wessely dalénekes, Paul Beck bemondó. Felemelt helyárrak. Jegyek a színházi pénztárnál válthatók. A Lektorátus kéri a m. t. közönséget hogy jegyeiket a színházi pénztárnál váltsák ki minél előbb, mert a nagy érdeklődésre való tekintettel nincs módjukban a jegyeket tovább fenntartani.

Előkészületben: **Latyi-Matyi**, mint **Robinson**, nagy gyermek meséoperett.

MŰSOR:

Szombaton délután 3 órakor: **Szilágyi Irma**.

Szombaton este 6 órakor: **Egy boldog pesti nyár**.

Vasárnap délután 3 órakor: **Egy boldog pesti nyár**.

Vasárnap este 6 órakor: **Egy boldog pesti nyár**.

Hétfőn este háromnegyed 7 órakor: **Badacsonyi kéknelyű**.

Kedden este háromnegyed 7 órakor: **Érik a buzakalász**, bemutató bérlet.

Szerdán este háromnegyed 7 órakor: **Érik a buzakalász**, A-bérlet.

Csütörtökön este háromnegyed 7 órakor: **Bécsi Tarka Est**.

RÁDIÓ

VASÁRNAP, FEBRUAR 20.
Budapest I.

- 7.30 Szózat. Reggeli zene.
- 8.15 Hírek.
- 8.30 Összinte beszéd.
- 8.55 Anyák öt perce.
- 9.00 Református istentisztelet a Bethesda-kórház imaházából. — Igét hirdet Szabó Imre esperes.
- 10.00 Egyházi ének és szentbeszéd a Battányi-terti Szent Anna templomból. A szentbeszédet Molnár László apát mondja.
- 11.40 Munkácsy emlékünnap Munkácsról.
- 12.15 Levente-műsor.
- 12.55 A rádiózenekar műsorából.
- 13.15 Időjelzés, hírek, vízállásjelentés.
- 14.00 Művészlemez.
- 14.55 Anyák öt perce.
- 15.00 A Földművelésügyi Minisztérium rádióelőadássorozata.
- 15.35 Nótáink virágai.
- 16.10 Dallos Sándor előadása.
- 17.00 Tavasz a téiben.
- 18.55 Hírek.
- 18.00 Gerevich Tibor ünnepi megemlékezése Munkácsy Mihály 100. éves születése évfordulóján.
- 18.25 Stefániaj Imre és Lászlóffy Margit kézzongorás hangversenye.
- 18.50 Hírek.
- 19.00 Zengő ritmusok — forró melódiák A szünetben: Hangképek a vasárnap sportjáról.
- 21.15 Weidinger Ede szalonzenekara.
- 21.40 Hírek, sporteredmények.
- 22.40 Zenekari művek.

Budapest II.

- 10.00 Jó reggelt!
- 12.15 A Budapesti Hangversenyzenekar műsorából.
- 15.00 Táncczene.
- 16.00 A Székesfővárosi Zenekar hangversenye.
- 18.10 A Beszkárt Budaj Főműhely Dalárdája.
- 18.35 Ember Győző előadása az erdélyi kormányhatóságokról.
- 18.55 Waldbauer-vonósnégyes.
- 20.15 Mesterművek — mesterekkel.
- 21.40 Pertis Pali cigányzenekara.
- 22.10 Táncczene.

HÉTFŐ, FEBRUAR 21.

Budapest I.

- 8.35 Délelőtti muzika.
- 10.15 A rádiózenekar műsorából.
- 11.15 Kamarazene.
- 11.40 Szaneki Sigeru haditudósító naplójából.
- 13.30 Honvédeink üzennek. A Vöröskereszt bajtársi rádiószolgálat.
- 14.00 Horváth Elemér cigányzenekara.
- 15.00 Melles Béla-zenekar.
- 15.00 Szentkuthy Miklós beszél Russel angol filozofusról.
- 16.15 Mit kell tudni a rádió diákpályázatáról.
- 16.20 Szalonötös.
- 17.00 Közvetítés a kecskeméti Szegénygondozó hivatalból.
- 17.15 Táncczene.
- 17.50 Négy szemközt Keresztury Dezsővel a könyvtárszobában.
- 18.00 Magyar nóták.
- 18.40 Nosz Gyula dr előadása.
- 19.00 Bécsi est.
- 20.00 Farkas Zoltán beszél a fényképezésről.
- 20.20 Az Operaház zenekara.
- 22.40 Zenekari művek.

Budapest II.

- 10.00 Malotk Ferenc borászati esztétikája.
- 19.15 Autótaxi Sötétrothon Dalárdája.
- 19.35 Ripogós, ropogós...

MONTE CASSINO

Mily kegyelettel tekintett fel a béke éveiben a Róma—Nápoly vilányonot utasa a gariglianói síkság fölé csaknem 500 méterre kiemeikéző Monte Cassinóra, ahonnan az Egyház történetének gazdag fejezetei sugároztak feléje. A pusztulásnak e napjaiban remegve halljuk, hogy mindaz ma már csak romhalmáz, üszök és e rom százzámra kioltott életet, menhelyet-keresőt és szerzetest, temetett maga alá. A tatárvész nem lehetett ennél kegyetlenebb.

Az ember könnyes szemmel csukja be a történelem könyvét. Pedig ez sok-sok aranyoldalt is tartalmaz.

Réges-régen a neve Casca, Eraclea s a volszok népe lakja ezt az ősrégi Latium tartománybeli városkát, amelyet Róma a szamnit háborúban foglal el s azóta élete Róma életének a függvénye. A nyugati szerzetesség atyja, Szent Benedek, elhagyva Subiaco, e helyet keresi fel s lerombolva az itt talált Vénusz és Apolló szentélyt, itt építi fel az igaz szerzetesség anyaházát s körülbelül 50 éves, amidőn megalkotója élte nagy művét, a Regula-t, az első szerzetesalkotmányt.

A Regula nemcsak szabálykönyv, a szerzetescsaládot egybefűző, egybe-tartó kapocs; az életprogram, amely átgurja az egyént s beállítja abba a nagy kulturmisszióba, ahol az „imádkozz és dolgozz” alapelvén a népvándorlás pusztító-romboló hullámláza megtorpan s mint nálunk magyaroknál is történt, a nomád horda megszelídülve hajlja meg a fejt a kereszt előtt és a szerzetesektől tanulja meg a megtelepedett békés ember földművelését és iparát. Mert a montecassinói bölcső ezer száma küldte szét munkás-rajait szerte Európában erre a nagy munkára. Magyarország történelme egyttal Szent Benedek fiainak a magasztalása. A bencés kolostorok körül lassankint város keletkezik és abban kultúra virágzik. Átmentik az ókor szellemi kincseit s tanítóvá válnak az ifjú germán nemzeteknek. Ekkor már Monte Cassino nem helynév, nem hatalmas épülettömb ott a hegyfokon, hanem forrása, hiszen idők folyamán 40 pápát, 200 bíborost, 600 püspököt és tizezernél is több szentet ad az Egyháznak s ezek mögött több százezer névtelen hős pionirkodik Európa keresztény kulturájáért. Ezt az értéket csak a krisztusi szeretet hősi foka hozhatja ki az emberből. Valóban, e kolostorban talált a környék népe védelmet, oktatást, betegségében enyhülést, gyermeke számára iskolát, mert a kolostor, hórház, patika, könyvtár, iskola, levéltár, műhely és vár együtt-tesen.

Most pedig ennek az eszményképnek a forrását rombolták le.

589-ben a longobardok támadták meg a kolostort éjnek idején, felgyújtották, lerombolták azt. A szerze-

tesek alig tudták irataikat, könyveiket megmenteni és csak Rómában találtak menedéket. II. Pelagius pápa a Lateran palota mellett a Szent János evangelistáról nevezett kolostort adományozta nekik. 130 éven át éltek itt, mignem II. Gergely pápa idején ismét életre kél az ősi kolostor. 748-ban szentelik fel templomát. Most már ismét átveheti vezető hivatását. A tudomány központja lesz; újabban keletkezett szerzetesrendek közül nem egy átveszi Szent Benedek szabályait.

884-ben a saracénok dulják fel. Az apát és több szerzetes vértanúhalált hal, míg a megmaradottaknak ismét sikerül értékes levéltárakat és könyvtárakat megmenteni. A Capuaba menekülteket csaknem száz év elteltével Aligernus apát vezeti vissza az anyakolostorba. Utoljára a napoleoni időkben a francia csapatok rabolják ki. Az olasz kormány a mult évszázadban többször fordult a szerzetesek ellen s kolostoraik nagyobbrészt az ál-

lamhatalom zsákmányai lettek, azonban a montecassinói apátságot mindannyiszor nem érintette, muzeumait, könyvtárát tisztelben tartotta s ezeket háborítatlanul birtokolták Szt Benedek fiai.

Az elmúlt év őszén hatalmas német katonai teherautók hosszú sora hagyta el a kolostor benső udvarát. A Todt-szervezet emberei szállították el Monte Cassino felbecsülhetetlen értékeit Rómába a Vatikán városba, hogy ott a vatikáni könyvtár alagsorában biztonságba helyezték. Az agodalom valóra vált. Hiábavaló volt a pápa közbenjárása haszontalan jelentette ki a német hadvezetőség is, hogy a páratlan kolostor közelében semmiféle katonai műveletet nem hajjt végre, egyetlen katonája sem tartózkodik a kolostor környékén a longobardok szerepét átvették az angolszászok. A pusztulás teljes. A modern kor iszonytató fegyverei most már halotti tort ülhetnek a borzalmak romok felett, amelyek több száz halott szemfedői.

A németek alig tudtak néhány rendtagot kimenteni éltük veszélyeztetésével.

Ezt érte meg a sokat dicsőített huszadik század, hogy a barbárnak nevezett népvándorlás korának nivója alá süllyedt. A saracén pusztulás 130 évre számúzta a kolostor lakóit. Vajjon mikor fog Monte Cassino ismét feléledni? Mert annak föl kell kelnie porából. Ezt követeli a kultúra, az Egyház természetfölötti hivatása s teljesíteni fogja az isteni igazságszolgáltatás. Hadd legyen mindenkorra élő vádlója annak az angolszász ügynevezett kultúrának, amely kegyetlenül tud pusztítani mindent, ami nem az övé. A longobardok raboltak és maguk akartak rablásukból gazdagodni, de ezek sátni lelkülettel csak pusztítanak, védtelen szerzeteseket és menekülő, nicstelen, amúgy is hajléktalan nőket és gyermekeket meszarolnak le.

A történelemnek itélkeznie kell fölöttük, a tetemrehívás nem maradhat el.

Follmann Géza

Száz éve született Munkácsy Mihály

Vasárnap, február 20-án van százéves évfordulója Munkácsy Mihály születésének.

A kétszáz év óta Magyarországon megtelepedett, bajor eredetű Lieb család leszármazottja Munkácsy Mihály. Kalandos küzdelmek közepette érett új festészetünk legnagyobb alakjává. Munkácsy látta meg a napvilágot, Miskolcon kezdett iskolába járni. Szüleit korán elvesztette s hét éves korában Békéscsabára került nagybátyjához. Reöck Istvánhoz, aki őt 1855-ben egy helybeli asztalosmesterhez, Lányi Mihályhoz adta inaskodásra. Miután három év multán felszabadult, Aradra ment, majd visszatérve Békéscsabára, egy ott időző arcképfestővel, a nagyváradi Szamosy Elekkel ismerkedett meg, aki felismerte tehetségét és tanítani kezdte.

Munkácsy, Miskolc, Békéscsaba, Arad: reménytelen porfészek, elmaradt, szunnyadó városok az ötvenes évek letargiájában. A vézna, sápadt fiút művészletlen környezet, rideg nevelő, poszós munkára hajszoló majstrom és inasok durvaságai vették körül. Csodálatos, hogy ebből a környezetből művész származhatott.

Szamosy visszavitte magával Aradra s mintegy másfél évig, amennyire tále telt, többször kastélyról-kastélyra járva, taníttatta. Sokat rajzolt, összevissza mindenfelét s lassankint ecetet vett a kezébe. Szamosy mellett festette első olajképét, amelyben azonban csak világitási effektusok sejtetik a későbbi művészt.

Miután némi pénzre tett szert, kicsinnek bizonyult a világ, elhagyta Szamosyt és tizenkilenc éves fölül Pestre költözött. Felvette a Munkácsy nevet. Igyekezett pótolni műveltségének hiányait, eljárt a Nemzeti Múzeum szerény képtárába s összeismerkedett annak gondozójával, Ligeti Antallal, akiben ernyedellen pártfogóra, halálig há baráttra lett. Pesti tanulmányai alapján festette meg a „Regelő honvédet”, mely-lyel első szerény sikerét aratta.

Két évig élt Pesten. munka és ifjúkori szerelem izgalmi között, végre felkerekedett, hogy tanulmányait Bécsben folytassa. Than Mór ajánlólevelével kezeltetett be Rah'hoz akitől csak rövid ideig tanulhatott. Bécsben fejezte

be a már korábban megkezdett „Hűsvéti locsolás” című képét, amely már mutatja a leendő Munkácsy oroszlán-körmeit.

Visszament Pestre, azzal az elhatározással, hogy pénzt gyűjt s amint teheti, Düsseldorfba utazik, amit az egyetlen helynek tartott, ahol tanulmányait már kialakulóban lévő művészi ízlésének megfelelően folytathatja. Ekkor festette „Petőfi búcsúja” című, színpadius beállítási képét. Barátai tanácsára azonban egyelőre lemondott Düsseldorfról és Münchenbe ment. Itt Wagner Sándor és később a csataképfestő Franz Adam keze alatt igyekezett rajzbeli fogyatékoságait pótolni. De nem tűnt ki még az itt tanuló magyarok közül sem, ami értékeny lelkét rendkívül bántotta. Két évre terjedő müncheni korszakának fő művei a „Vihar a pusztán” és a „Szénászekér”. Legfőbb érdekességük, hogy mindkettő tájkép.

Münchenen átutazó hazaiakat követve 1867-ben Párisba ment körülnézni. Sok látival várt. Az amuló Munkácsy végignézhette a korbeli piktúra remekeit. A százele benyomástól megzavarodva, kétheti párisi tartózkodás után visszatért Münchenbe s megfestette „Ásító inas” című művét, amelyben hirtelen, minden átmenet nélkül az igazi Munkácsy szólalt meg. Bizonyára az inaskodás sajtó és eleven emlékei adták merészségét: sutba dobta addigi iskoláinak kellékeit. A bravuros odavetett képen nyoma sincs már a bizonytalanságnak, mint az eddigi figurális kompozíciókon. A fiatalkor érett alkotása az első nekibuzdulás erejét, az önmagára ismerés ritka bubáját sugározza.

Hosszú halogatások után végül 1898 októberében eljutott Düsseldorfba, amelynek művészi élete ekkor állott virágjában. Itt, Kanus és Vautier környezetében csendesen dolgozni kezdett. Megfestette a „Siralomházban” című képét, amely egyszerre híres művésszé tette az egykori inasgyereket. A képet még az állványon eladta 10.000 frankért. Meg kellett ismételnie s a másodpéldányt a duplájáért adta el. Röviddel utána a párisi szalon aranyérmét vitte el vele. Külső sikerekben káprázatosan gazdag pályája ezzel a művével lentült neki, anyagi gondjai végetértek s ettől

kezdve gyorsan haladt a világhíresség felé.

A „Siralomház” sikere után Düsseldorf kiesiny lett Munkácsynak. 1871-ben Párisba költözött s ott megkezdődött tündöklő pályafutása, amely oly szomorú végakkorddal zárult. Feleségül vette De Marches bláro özvegyét s egyfelől e nagyrautó asszony, másfelől a műkereskedők állandó alkotásra sarkalták. Rengeteget keresett és két kézzel szórta a pénzt. Palotát vásárolt Párisban, drágaságokkal zsúfolta azt tele és elképzeltelennül fényes nagyvilági életet élt benne. Főrangnak, uralkodók adták nála egymás kezébe a lilineset s fogadónapjain Páris legkitünőbb előkelőségei, az irodalom és a művészet legjobbjai jelentek meg.

Életének alkotásokban leggazdagabb szakát, — huszonöt évet — Párisban töltötte. Csak néha rándult haza s nyaranta Kolpachba vagy Lamalouba ment pihenni.

Párisban fejezte a Siralomházat követő második nagy művét, a „Tépcsínálókat”. Remekelbnél remekebb karakterfejek csodálatos bőségben virulnak a képen, amelynek valóságérzése ellen állhatatlan erejű, de ugyanakkor az előadás merész és meggyőző festői sége ellensúlyozza benne az eszmei tartalmat.

Az „Éjjeli csavargók”, a „Zalogház”, a „Falu hőse” és az „Ujonok” című életképei után a „Müteremben” című munkája jelent fordulatot művészi termelésével, amellyel az úgynevezett szalonképek hosszú sorozatát nyitotta meg. A szalonképek tarka zürzavarában vegyül el portréinak és tájképeinek serege, amelyeket megrendelésre festett. Időnként visszatért az életképhez s e nemből a „Köpülő asszony” a legkiemelkedőbb remekműve.

További sikereinek megindítója a „Milton” című kép volt, amely a vak költőt eleveníti meg, amint az „Elvesztett paradicsom”-ot diktálja. Ennek az alkotásának óriási hatása volt. De ekkor már kezdte a művész alkotóerejét aláásní inaskorában szerzett betegsége és a hajszás élet, amelyet folytatnia kellett. Az új művészeti irányzatok felvirágzása közepette a kritika is kezdett ellene fordulni. A meggyötört ember a

Párolja a keresztény ipart

vallás vizsgáztatásához fordult a „Krisztus Pilátus előtt” című művével a legfröbbs diadalát aratta. E műnek nincs se őse, se utóda: társtalanul áll a művészet történetében. A Krisztus-trilógia két másik nagy alkotása, a „Golgota” és az „Ecce homo” már nem éri el a Krisztus Pilátus előtt művészi színvonalát, de a nagy magyar zseni hallatlan népszerűségének örök elemei maradtak.

Egyetlen magyar történelmi tárgy képe, a „Honfoglalás” a már lanhadó erejű művész többszörösen önméztő belső viaskodásai árán öltött testet 1893-ban. A magyar kormány megrendelésére készült kép panorámára emlékeztető előadása minden tekintetben nélkülöz Munkácsy drámai erejének és utóérhetetlen színházainak erejéit. E mű s az ennek megalkotása után született „Ecce homo” után gyorsan következett be a teljes hanyatlás s a nagy zseni idegeit örlő gyilkos hó kévéssel utóbb az endenichi sanatórium előhallottjai közé zárta őt.

A legnagyobb magyar festő elborult elmével végezte életét 1900-ban, ötvenhat éves korában.

Fontos tudnivalók az árpa, zab és kukorica őrléséről

A m. kir. Közellátásügyi miniszter úr 103.100—1944 K. M. számú rendelete alapján értesitem a daráló üzemeket, valamint a gazdálalással rendelkezőket, hogy a malmoknak árpát, zabot és kukoricát darálni csak természetben számított díj elelében szabad.

Árpát, zabot, kukoricát vāmörlésre (vámcsere) átadni, illetőleg átvenni csak érvényes vāmörlési tanusítvány egyidejű átadásával melletti csak oly mennyiségben lehet eszközölni, amennyi kenyérgabona a vāmörlési tanusítvány szerinti megörölhető.

A malom üzemben tartója köteles minden hó 5. napjára az előző hónapban az árpa, zab és kukorica vāmörléséért, illetőleg cseréléséért szedett vāmkeresetet a Gabonaforgalmi Központ (Budapest, IV. Bécsi-u. 2.) illetékes kirendeltségének bejelenteni és azt a hivatkozott rendelkezésben meghatározott hatóság által igazoltatva, jegyzék alapján meggtartott, illetve kirendeltségtől mennyiség kivételével a Gabonaforgalmi Központ helyi kirendeltsége által kijelölt kereskedőnek ugyanezen hó 15. napjára megvételre felajánlani, a vételi jegyeket pedig a kirendeltségnek elszámolni. A részletes intézkedések a „Budapesti Közlöny” 1944. február 12-i 24. számában találhatók.

Fenti bejelentési kötelezettséget elmulasztók ellen a 2080—943 M. E. számú rendelet alapján kihágási eljárás indul meg.

Nagyvárad, 1944. február hó 17-én. Dr Gyapay László s. k., h. polgármester.

Pályázati hirdetés

A kereskedelmi és Iparkamaránál megüresedett ideiglenes minőségű kiegészítő szolgáló állás betöltésére a kamara hivatalos helyiségében (Deák Ferenc-utca 1. sz., I. emelet) délelőtti 8—2 óráig jelentkezhetnek.

Elsőbbségi joggal bírnak a hadirokkantak, a „Vitézi Szék”-hez tartozók, valamint a tüzharcos pályázók.

Az állás március hó 1. napján leuue elfoglalandó.

A Nagyvárad Kerületi Kereskedelmi és Iparkamara.

A feketekereskedelem kérdése a Kereskedelmi Csarnok textilszakosztályának ülésén

(Nagyvárad.) Népes közgyűlést tartott péntek este a Kereskedelmi Csarnok textilkereskedő szakosztálya. Az ülésen Lakomcsik Lajos szakosztályi elnök elnökölt s ő, valamint Szabados Ernő ügyvezető elnök és Fleisz Károly a piaci textilkereskedők elnöke tájékoztatta a közgyűlés tagjait a napirenden szereplő kérdésekről.

Emlékiratokat készítenek a haszonkulcs és a fogyasztási árakkal kapcsolatos panaszokról

Az elnökség bejelentette, hogy az új miniszteri rendeletek alapján elkészült a nagy- és kiskereskedői ha-

szonkulcs és fogyasztói árak táblázatát magába foglaló könyv, amely 3 pengő 50 fillérért áll a tagok rendelkezésére. A közgyűlés az elnökség javaslatára elhatározta, hogy minden tag önként 5 pengőt fizet a könyvcskéért és a fennmaradó összeget három hadiárva felségélyezésére fordítják. Elhatározták továbbá, hogy bizottságot küldenek ki a haszonkulcs és a fogyasztási árak áttanulmányozására s a bizottság az ezzel kapcsolatos észrevételeket és panaszokat emlékiratban terjeszti fel a Kereskedők Országos Egyesületéhez, illetve azon keresztül az illetékes minisztériumokhoz.

működő textilbizottságokhoz átiratot küldött, amelyben kifejezésre juttatja, hogy séremsnek látja a béléssárú elosztását és javasolja, hogy a béléssárút minden hónapban más és más olyan kereskedő kapja meg, aki a multban is szövet- és béléssárúval foglalkozott.

A közgyűlés végén Fleisz Károly adókérdéseket ismertetett, majd a szakosztály tisztikara benyújtotta lemondását. A közgyűlés erre jelölő bizottságot küldött ki s a legközelebbi közgyűlés megejti az új választásokat.

Ismételten előfordult a „feketézés”

Behatóan foglalkozott a közgyűlés a feketekereskedelem kérdésével. Hangsúlyozta az elnökség, hogy a szabálytalanságok, amelyek a textilkereskedelemben Nagyváradon ismételten előfordulnak és amelyek legutóbb is két kereskedő ellen folyamatba telt bünyvadi eljárásra vezettek, nagy erkölcsi kárt jelentenek a

kereskedőkre nézve. Lakomcsik elnök és Szabados ügyvezetőelnök megemlítette, hogy a nagyvárad textilkereskedőket a gazdasági élet parlamentjainak kezdik nevezni, azért a kereskedő társadalomnak minden ereje megfeszítésével kell a becület útján megmaradnia és a tulnyomó többséggel szemben igaztalanul emelt vádakat és gyanúsításokat elhárítania.

Kíméletlenül el fogják távolítani azokat a kereskedőket, akik az árueosztásnál szabálytalanságokra vetemednek

Figyelmeztette az elnökség a közgyűlés tagjait, hogy fennforog az a veszély, hogy szigorú iparrevízió tisztán a kereskedői tisztesség és rátermettség szempontjainak figyelembevételével, felekezeti és nemzetiesség kü-

lönbség nélkül fogja megrostálni a kereskedőket s a revízió során, amelyet illetékes körök helyeztek kilátásba, akik az árueosztásnál szabálytalanságokra vetemedtek, egyszerűen szólva: akik feketéztek.

Vita a szombatesteri záróra és a keddi zárvatartás körül

A záróra kérdésében nagyobb vita keletkezett a közgyűlésen. Egyöntetűen állást foglaltak a textilkereskedők azon óhaj mellett, hogy a szombati délutáni záróra ne este 7 órakor, hanem úgy mint más napokon délután 4 órakor legyen, mert a tapasztalat szerint a délután 4 óráig este 7 óráig terjedő idő alatt amugy sem becsapolhatók le figyelemreméltó forgalmat a kereskedők. A közönség

nyilvános délután 4 óráig elvégzi bevásárlásait. Több felszólalás hangzott el a keddi zárás ellen is s általában az a felfogás alakult ki, hogy a szerdai nap alkalmasabb volna erre a célra. A záróra kérdésében azonban nem hozott határozatot a közgyűlés, mert a rövidesen bekövetkező nyári záróra-rend amugy is más helyzetet fog teremteni.

Kevés idő marad a tanoncok kiképzésére

A tanoncoképzést is megvitatták tárgyává tette a közgyűlés. Megállapították, hogy a tanoncok sok egyéb irányú — bár kétségtelenül szükséges — elfoglaltsága miatt kevés idő marad a szakmai kiképzésre.

Fleisz Károly közölte a közgyűléssel, hogy közbenjárta a közellátásügyi hivatalban, hogy a piaci textilkereskedőket is vegyék figyelembe a mezőgazdasági munkásfelruházási akció során elosztásra kerülő árúknál, mert nem látszik igazoltnak az a felfogás, hogy a piaci kis-textilesek nem bírnak elvégezni az ezzel járó ügykezelési munkát.

Több közgyűlési tag annak az óhajnak adott kifejezést, hogy a vidéki szatócsoktól, akik egyuttal rövidtáru kereskedők is, vonassanak el az úgynevezett pontárúk és az így fennmaradó árumennyiséget a városi kiskereskedőknek juttassák. Az elnökség felvilágosításai után azonban a köz-

gyűlés nem tette magáévá az erre vonatkozó javaslatokat.

Kik kapják a béléssárú elosztását?

Lakomcsik Lajos elnök közölte, hogy a nagyvárad Kereskedelmi és Iparkamara az ország valamennyi kereskedelmi és iparkamarái mellett

Üzen az F 391

Az alábbi tábori postai levelező-lapot kaptuk a mai napi postával:

„Kedves Szerkesztő Ur!

Mint a hintlerő váradai zászlóalj parancsnoka, tekintettel a zavaros postai forgalomra, kérem a Tekintetes Szerkesztőséget lapjában a hozzátervezők megnyújtására közölni, hogy a zászlóalj tisztjei és legénysége jól vannak. A rendes postaforgalom rövidesen megindul. Szíveségét előre is köszönöm

moradok mély tisztelettel:
SZEMZŐ GYÖRGY s. k.
m. kir. százados.

1944. február 7.
Tábori postaszám: F. 391.”

Rövidzárlat miatt szólalt meg a légvédelmi sziréna

(Nagyvárad.) Tegnap délelőtti 11 óra tájban megszólalt a légvédelmi sziréna. Mint hivatalos helyről értesültünk, rövidzárlat hozta a légvédelmi jelzőkészüléket működésbe. Tudomásunk szerint megtörtént az intézkedés, hogy ez az áramzavar, amely már több ízben idézett elő ok nélküli riadalmat, ne forduljon elő többé.

Hazaérkezett az alispán

(Nagyvárad.) Dr. vitéz Nadányi János alispán tegnap délben a budapesti gyorsal hazaérkezett a fővárosból, ahol — mint megírtuk — a főispánok értekezletén az influenzában megbetegedett Dr. Ciffra Kálmán főispán képviselőtében vett részt s ezenkívül résztvett a szociális felügyelőségen tartott ONCSA-értekezleten.

Hétfőn kisgyűlés a városházán

(Nagyvárad.) Dr. Hlatky Endre főispán és dr. Soós István polgármester szombaton érkezett vissza a fővárosból. Hétfőn délben kisgyűlést tart a városi törvényhatósági bizottság.

MEGHÍVÓ

Szent Norbert harmadik rendje a premontrei gimnázium fizikai előfő termében vasárnap, február 20-án délután 5 órakor vallásos szociális előadást tart, amelyre az érdeklődőket szeretettel meghívjuk.

Szent Norbert III. rendje

Nagyvárad a XIX-ik században

Írta: Dr Hlatky Endre főispán

A német-magyar kultúrhét keretében dr Hlatky Endre főispán igen nagyhatású előadást tartott a tizenkilencedik századi Nagyváradról. Az előadást folytatásokban közöljük.

A XIX. század városunk történetében gazdag korszak.

A XVIII. századnak utolsó negyedében már büszkélkedhetünk az új székesegyházzal és a püspöki palotával. Nagyváradnak is, de főleg Olaszinak ez adta meg a fejlődés irányát.

Nézzük meg, hogy a XIX. század milyenek találta Olaszit és Ujvárost, amikor felváltotta a XVIII. századot 1801-ben.

Mind a kettő önálló városka és agyancsak önálló község Váraavence és külön Várad-Váralja. A régi történelmi Váradnak tulajdonképpen jogutódja Ujváros és ezt is hívják egyedül Nagyváradnak. Olaszit 1726-tól 1848-ig nem volt Nagyváradnak szoros alkotó eleme. Olaszit is, Ujvárost is sokkal kisebb területen volt, mint ma. Ez egész természetes. Nézzük először is Olaszit.

A török korszak alatt és még után is Olaszit párkány, fal vette körül. E város alakja egy citroméhoz hasonlított, amelynek déli oldalát maga a Körös szabta meg. A görbület, hajlat ma is pontosan követhető a Szent Jánosról nevezett utcánkban, amit az időben még Pokol-utcának neveztek. A citromforma másik határvonala az ugyancsak hajlást mutató egykori Országút-utca, a mai Sztaroveszky-utca. A fal azután a ma már beholtzott Párizs-patak mentén a mai Gömbös Gyula-utcán ment tovább, majd a Szentpéteri-utca felé fordult és folytatódván, elérte a Szent János-utca vonalát.

A régi Olaszinak főutcája a mai Rákóczi-út volt, azzal a különbséggel azonban, hogy a mai úgynevezett városi Bazár-épület háztömbje nem volt a mai vonalban, hanem körülbelül felére szűkítette a mai utcát. Ez volt még a 90-es években is, a Bazár szorosnak ismert része a fő-utcának.

Az országút Bihar-püspöki irányában nem a mai Horthy-út, Árpád vezér-út vonalon ment, hanem ettől jóval délebbre. Ahol ma a pályaudvar, ennek színházterülete helyet foglal a vasúti házakkal, forgalmi főnökséggel stb., az még mind egyházi birtok. A XIX. század fordulóra az addigi Olaszit szűknek kezd bizonyulni. Már kialakult egy új utca vonalának szükségessége is, ez a Lukács György-utca, amelyet keletkezésétől Kőiaragó-utcának hívtak, mert abban helyezkedtek el a püspöki palota és a nagytemplom hosszú ideig tartó építkezésénél közreműködő kőfaragó mesterek és munkások, köztük számosan olaszok. Alig van a XIX. század elején a mai Lukács György-utca Horthy-út torkolatától kifelé valamilyen épület. A Szaniszló-utca ekkori néven Városcsapszék, később pedig Apolló-utca, aránylag hosszabban nyulik ki a régi fallal körülvett város területéről, de a nagytemető még nincs házzal összekötve Olaszit beépített területével.

A törököktől 1692-ben történt felszabadítást megelőző korszakból nincs biztos emlékünkhöz Olasziban. Egyetlen egy házunk sincs, amelyről biztosan tudnók, hogy már akkor létezett. Na-

gyobb, főként egyházi, épületeink már megvannak a XIX. század kezdetén. Mint említettem, 1801-ben megvan már a székesegyház és a püspöki palota; a Kanonoksor is áll már, de három ház még hiányzik belőle. Foghijaz ez a házsor, miglen 1863-ban elkészül kettő, 1875-ben pedig az utolsó ház is és azóta áll már csorbitatlanul a 10 ház és teljes az 56 ivből álló oszlopsor.

Megvan már 1861-ben a Pálosok temploma is, de mert a pálosrendet feloszlatta 1786-ban II. József és mert a premontréiek csak 1908-ban vették át a Pálosok örökségét, ezért a is az egyház szolgálatában lévőként találja, hanem raktárként. All, sőt már 30 éves, az Irgalmasok rendháza és temploma is ekkor. Az Orsolyák háza és kápolnája, amely később építéssel megújult, már szintén megvan. A feloszlott jezsuita rend temploma és rendháza görög katolikus román egyházi célra áll rendelkezésre, a mai Sztaroveszky-utca és Tisza Kálmán-tér sarkán. de azóta átépítették. A Tisza Kálmán-tér mai pici templomocskája, amelyben ma magyar görög katolikusok ajtatoshodnak és amelyet latin katolikus püspökünk ideiglenes székesegyházként épített magának 1692-93-ban, ugyanúgy megvolt már, mint ahogy ma áll.

Megvolt már a reformátusok Körösparti — Ezredévi emléktéri — temploma is, amelyben 1787-ben tartották az első istentiszteletet. A templom mégis mást mutatott akkor, mint ma, mert torony nélkül állt 1884-ig. 1944. november 9-én ünnepelhetik a kálvinista hívek tornyuk elkészültének 60. évfordulóját.

Olaszinek plébánia temploma, az úgynevezett „Barátok” temploma, a Szentlélek temploma nem a mai formájában állott. A mai forma tulajdonképpen XX. századbeli. A régi templomunk sokkal kisebb, jellegzetesen barokk homlokzatú bájos épület volt. A XIX. század végig ebben a korábbi formában ismert ez. A mellette lévő régi terences rendház, körülbelül a mai formájában, már akkor is megvolt; ma a közvetlenül többszomszédos csapatkórház alkotó eleme.

Ez amit Olasziról a nagyobb egyházi épületek illetően tudni kell. Így kezdődött a XIX. század Olasziban.

Egyházi középületeink a barokk építészeti és művészeti irány termékei, éppúgy, mint a Körös tulsó oldalán Ujvárosban is. Erdemes lenne a régi magánházak, kúriák multját is felkutatni és megállapítani, hogy ezek mikor épültek, milyen családoknak adták hajlékot, kik éltek-haltak bennük. Helytörténetünk azonban e kérdésekre alig ad még teletet. Talán legrégibbnek nevezhetjük a Beöthy-család házáit, szemben az olasz-i plébánia templomával, a különös többszögűépítkezés stílustörténeti jelentőségét azonban zavarja az a körül-

mény, hogy a mult század első felében egyszer leégett és azt hogy a restaurálása mennyiben alkalmazkodott a korábbi külsőségekhez, ma nem tudjuk.

Teleki Sámuel gróf főispán háza is régi, de átalakították, ma Park szálloda néven ismerjük. Ebben halt meg Teleki Sámuel. Itt kelt a végrendelete a Teleki tékáról, ami Marosvásárhely büszkesége.

Olaszi utcái igen rossz kövezettel bírtak. A XIX. század végéig úgy telt el, hogy nem volt csatornázza a város. Tehát folyókák és bűzhödtt szennyvizek csúfították el a város képét és levegőjét. Maga a Párizs-patak, amelyről gyermekkorunk örök emlékeit, a XX. században nyert beboltozást és hosszú vonalon egyrészt mint szennyvíz levezető ugyanakkor azonban, mint szennyvíztároló terheli a várost.

Nagyobb tere a városnak (Olaszinek egyébként nincs. A Bémer-tér még nem alakult ki és közepén háztömb áll. A mai színház környéke teleksorokból áll, amelyeken keresztül az Apácák-utcáját öszekötő mai mellék utcák még nincsenek. A plébánia temploma előtti térség az egyetlen számottevő nyitott terület, a főutcán, de ezen is áll egy primitív kőszobor, a „pieta”, melynek utódja ma ugyanezen térségnek háttérében a fasor előtt foglal helyet.

A legfőbb tere Olaszinak nem is a fő útvonalon, hanem a vármegyeháza előtt van és a mai Széchenyi-térrel azonos. Maga a vármegyeház is megvolt már a XVIII. század második feléből. E középületünk barokk elemek nyomát viseli ugyan még magán, de már inkább klasszicizáló törekvések jellemzik. A téren a megyeháza előtt egy Mária-szobor áll 1735 óta. Kőszobor volt ez eredetileg és bronzszoborral csak 150 év múlva,

a mult század végén cserélték tel. Szemben a megyeházzal a törvényes helyén Frimont palotája állt. Olaszinak e Mária és a Piata szobron kívül egy Nepomuki Szent János-szobra van csak. Ez az Ujvárosba átvézető úgynevezett Kishíd közelében állt. Ez a szobor ma is megvan a Szent János-utca és a Bémer-tér sarkán látható. Ahhoz azonban, hogy észre is vegyük, meg kell őt keressünk a Lőrinc Mór-féle bazár kirkatai között. Mert a szegény szobrot, hogy útba ne álljon, a ház falához tették, szorosan, később pedig kirkatok szereltettek a falra és a szobor ezek közé került. Mindössze anynyi a különbség, hogy a szobor védőüvegje fölész sohasem húznak redőnyt.

Olaszi ekkor még nem húzódott be a völgyekbe. A Sztaroveszky-utca mai külső házsora egy akkori temető helyére épült és ez a temető lenyult a Párizs-patakig, sőt azon túl az elmekórház vonaláig. Néhány XVII. és XVIII. századbeli sírkő maradt meg mindössze ebből a régi temetőből. A mai nagytemetőben régi köemlékek alig vannak. Az olaszit temető mult század eleji sírkövei pedig művészeti szempontból nem jelentősek.

Ime ez volt Olaszit 1801-ben. Is most menjünk át az úgynevezett Kishídon a másik városba, a tulajdonképpen Nagyváradra és nézzünk széjjel.

A Szent László-tér körül-belül a mai formájában már a XIX. század elején is megvolt. Tehát megvan már 1723 óta kész, a Szent László templom, amely a török hódoltság utáni második székesegyház (az első a Tisza-téri pici templom). Kész 1780 óta a váradai görög kereskedők költségén épült úgynevezett „holdas” görögkeleti templom. A görög katolikus templom helyén egy sokkal kisebb templom állt eredetileg, de éppen a századfordulón ezt már lerombolták s a mai új templom építése volt folyamatban; tornya 1803-ban készült el, 1806-ra maga a templom is kész lett.

(Folytatjuk).

Az OTI 25 milliót adott a fővárosnak, 2,2 milliót fordít vágóhidakra, 5 milliót orvoslakások építésére

Az OTI eddig is jelentős összegű kölcsönökkel segítette a városokat, községeket és egyéb középületeket közérdekű beruházásai megvalósítására. Az eddigi elhatározott kölcsönök a következők:

Kórházi építési célokra Zenta 200.000, Nagykőrös 360.000, Csongrád vármegye 150.000 pengő kölcsönt kap. Szentgottárdnak egészségház felépítésére 150 ezer, Pestszentlőrincnek hasonló célra 60.000 pengő kölcsönt szavaztak meg. Vágóhidak építésére eddig 2,5 millió pengő kölcsönt engedélyezett az OTI. Ebből az összegből Zsibó, Sepeszentgyörgy, Gyergyószentmiklós, Zilah, Ózd, Nagykőrös, Pestszentlőrinc, Tuenádfüredő, Szilágysomló, Szászrégen, Dés, Borszék, Gödöllő, Kisbér és Tasnád részeseznek. A közegészségügy előmozdítá-

sát szolgálja az OTI-nak az a törekvése, hogy orvos lakások építése céljára a községeknek kölcsönt nyújt és ezzel lehetővé teszi az orvosok letelepedését. Ujabbán 92 község részére egyenkint átlag 60.000 pengő kölcsönt szavazott meg az OTI orvoslakások építéséhez, végeredményben tehát erre a célra több mint 5 millió pengőt biztosított.

Kölcsönök folyosításával mozdítja elő az OTI a közületek lakásfermelését is. A mult év augusztusában 25 milliót gót, most februárban további 25 milliót adott kölcsön ilyen célra az OTI a fővárosnak. De a vidéki városok is eddig 1.650.000 pengő kölcsönre kaptak ígéretet az OTI-tól lakásépítési célokra. Ez az összeg Kolozsváron, Komáromban, Sopronban, Szatmárnémetiben és Székelyudvarhelyen kerül felhasználásra. Az OTI a mátravidéki centrális építéséhez 26,7 millió pengő kölcsönt bocsát a főváros rendelkezésére, melyből eddig 19,7 millió pengőt már ki is utaltak, a fennmaradó 6 millió pengő rendelkezésre bocsátása a szükséghez mérten folyamatosan történt.

Szent László nyomda R. T. Nagyvárad

Szép betűkkel berendezett könyvnyomdája készít mindenremű nyomtatványokat, izlés és kivitelben.

Rendeléseket felvesz telefonon is a nyomda. Telefon 12 27.

A PÁPA „HADSEREGE”

Róma, febr. 19. A Magyar Kurir jelel: A világháború legújabb olaszországi eseményeivel, a Rómát, sőt a Vatikánvárost ért bombatámadásokkal kapcsolatban egyre többször esik szó a pápa fegyveres erőiről. Beszélnek a különféle gárdák létszámának emeléséről, modern fegyverekkel való ellátásáról és különféle szolgálatokra való beosztásáról.

Ezek a híradások a legtöbbször összekevernek különféle kategóriákat és nem a legmegbízhatóbbak. A helyzet ugyanis az, hogy tulajdonképpen pápai „hadsereg”, vagy „fegyveres erő” nincsen. Legalább is a régi egyházi állam megszűnése óta, mert azelőtt mint minden államban, természetesen a pápai államnak is volt fegyveres hadereje, amelynek állománya a körülmények szerint kisebb vagy nagyobb volt és amely a megfelelő korok szerint, vagy zsoldosokból, vagy az állam katonaköteles alattvalóiból és időnként idegen önkéntesekből állott. Ekkor is meg volt már az a testőrség jellegű katonai alakulat különféle fokozatokban, amely a pápa és a pápai épületek biztonságát látta el. 1870 óta, amikor a pápai állam megszűnt, csak ezek maradtak meg és ezen nem változtatott semmit a lateráni egyezmény sem, amely mint Vatikánvárosállamot visszaállította a pápa világi fennhatóságát is. Most is csak pápai testőrségekről van tulajdonképpen szó, amelyek nem fegyveres erők, hanem inkább díszőrségek és közülük csak az egyik, a felerősített esendőrség teljesített tulajdonképpen biztonsági szolgálatot.

A pápa „hadserege” négy alakulathól áll. Ezek közül az első a pápai nemzeti testőrség. Ez a szorosán vett pápai udvartartás része; beletartozik az úgynevezett pápai családba, ahol rangsora a házi prelátusok és a titkos kamarások között van. Parancsnoka és tisztjei a szolgálattelévő világi kamarások közé tartoznak. Ezt a testületet VII. Pius pápa alapította 1801-ben és vele helyettesítette a régi pápai gárdalovagokat, az úgynevezett „tört lándzsásokat” és azt a lovagszervezetet, amelyet Rómának a franciák által 1798-ban történt megszállásakor feloszlattak. A nemes-testőrség, a pápa igazi szolgálattelévő tagjai állandóan ott vannak az úgynevezett „anticamera”-ban, a pápa lakosztályának előszobájában és állandóan kísérik a kihallgatásokat, a különféle szertartások alatt, sőt még a vatikáni kertben történő sétákhoz is. A nemesi testőrség tagjai közé csak azokat veszik fel, akiknek nemessége legalább száz esztendőre nyúlik vissza. Eredetileg csak a régi pápai állam nemesi közül válogatták ki őket, de XV. Benedek pápa engedélyt adott a parancsnoknak, hogy esetről-esetre más olasz, sőt külföldi nemeseket is felvehessen. A gárda fehér selyem zászlóját az uralkodó pápa címere díszíti és ezt minden új pápa trónralépése után ünnepség keretében megáldja. Parancsnoka mindig a római főnemesség egyik tagja — jelenleg *Chigi della Rovere Ferenc herceg*, — aki megkapta a Krisztus rendet, a legnagyobb pápai kitüntetést és *altábornagy* rangot visel. A tiszték, még a kadedtek is, főtiszti rangban vannak, a gárdisták pedig tiszti rangban. Szervezetileg az államtitkárság alá tartoznak, a napi beosztást pedig a főudvarmestertől és a főkamarásmestertől kapják.

A pápai fegyveres erők, illetve testőrségek sorrendben következő alakulata, a legjobban ismert svájci testőrség. Pontos nevén pápai svájci testőrség. Ez

a legrégebb ilyen intézmény, mert hiszen eredete visszamegy egészen a XIV. századig, amikor a pápák, annak a korának szokása szerint, idegen, elősorban svájci zsoldosokat fogadtak a pápai állam szolgálatába. Már IV. Sixtus pápa 1480-ban kísérletet tett arra, hogy a svájci szövetséges államokkal szerződést kössön olyan célból, hogy alattvalói közül rendszeresen toborozhasson magának testőrséget. Ezek azonban csak időről-időre szóltak egészen addig, amíg II. Gyula pápa 1505-ben közölte a svájci szövetséggel, hogy Hertenstein Péter kamarásának megbízást adott arra, hogy 200 svájci katonát hozzon Rómába — amint a pápai irat mondja „pro custodia palatii nostri” — palotájá őrzésére és útlevellet állított ki ebből a célból a katonák számára, akinek parancsnokává a nevezett kamarást, ennek helyettesévé pedig a svájci Silenenből származó Gáspárt nevezte ki. A toborzott svájciak 1506 január 21-én meg is érkeztek Rómába, de már csak 150-en voltak. Ennek emlékére a gárda ezt a létszámot, egészen a legújabb időkig mindig meg is tartotta. A Porta del Popolon vonultak be északról Rómába és felálltak a Szent Péter téren, ahol II. Gyula pápa a Vatikán erkélyéről megáldotta őket. Ezt a napot számítják a svájci gárda megalapításának. Ettől kezdve vagy szerződésekkkel, vagy hallgatolagos megállapodásokkal állandóan rekrutálódt Svájból ez a szolgálattelévő pápai gárda. Az utolsó szerződést 1850-ben IX. Pius pápa kötötte és ez még ma is érvényben van. Többibben szünetelt a gárda működése, olyankor, mikor a pápák kenytelenek voltak száműztetésbe menni, vagy menekülni. Nagy fegyvertényük volt 1527-ben a „Sacco di Roma” alkalomból, amikor közülük 147 esett el és csak néhányan tudták VII. Kelemen pápát az Angyalvárba átmenteni. Ennek a szervezethez a parancsnoka — jelenleg *Pfyffer d'Altihsfen báró, ezredesi rangot visel* és a szolgálattelévő pápai kamarások közé tartozik. Tagjai a vatikáni palota különleges őrségét alkotják és ők őrzik a külső kapukat is jellegzetes ruhájukban, amelyet még *Michel Angelo* tervezett. A Vatikánállam felállítására óta nincsenek a palotában, hanem az állam területén is teljesítenek

szolgálatot és mint ilyenek a kormányzó alá is tartoznak.

A harmadik pápai gárda az úgynevezett palatinus gárda, amelyet IX. Pius pápa alakított 1850-ben Róma polgáraitól. Ez önkéntesekből, Róma polgáraitól álló alakulat, amelynek kb. 500 tagja van, akik nem végeznek rendszeres szolgálatot, csak kivételes esetekben. Inkább díszőrséget alkotnak ünnepélyes alkalmakkor magában a Vatikánban és a Szent Péter templomban. Parancsnokuk *ezredesi rangban jelenleg Cantuti Castelveti Ferenc gróf*. Tagjai jelenleg részben a Vatikánállam; részben Róma polgárai. Szolgálati beosztásukat ünnepélyes alkalmakkor a pápai főkamarás, esetleg rendes beosztásoknál a nemesi testőrség parancsnoka szabja meg.

Mindezek az alakulatok csak díszőrségek. Komoly fegyverekkel a legutóbbi időkig eoha sem voltak ellátva, hiszen ilyeneknek sem a nemesi testőrség díz-

kardja, sem a svájci gárda alabárdja, sem a palatinus gárda régimódi felszerelése nem tekinthető. Tulajdonképpen fegyveres erő csak egy van: a pápai esendőrség. Ez a régi pápai karabélyosokból, a pápai állam római területén rendőri szolgálatot teljesítőkből alakult és mai nevét IX. Pius pápa alatt kapta 1850-ben. 1870 óta a vatikáni palota külső szolgálatát látták el és a lateráni szerződés óta a vatikáni állam területén a kormányzó alá rendelve a rendőri szolgálatot teljesítik. *Ezredesi* rangban lévő parancsnokuk vezetése alatt, aki jelenleg *Solati Adolf*, néhány tiszttől és 150 főnyi legénységéből állottak, akik löfegyverrel is el vannak látva. *Ezeknek a számát emelték a legújabb időkben* és ellátták modernebb katonai fegyverekkel is, hogy ne csak magában a belső vatikáni államban, hanem az ehhez tartozó egyes részeken, így *Castel Gandolfo*-ban is elláthassák a szükséges biztonsági szolgálatot. (M. K.)

Miért harcol Németország?

Gyakran feltették ezt a kérdést és gyakran válaszoltak is rá, a válaszok azonban nem voltak mindig kielégítőek. A „SIGNAL”, a nagy európai képesfolyóirat legújabb számában pontos és kimerítő választ ad erre a sorsdöntő kérdésre. Olvassa!

SIGNAL-t

A legújabb füzet már mindentől kapható. Ára 50 fillér.

Fa- és szénkiosztás február 21., 22. és 23-ikán

Nagyvárad thj. város polgármestere 959/1944. sz. alatt a következő hirdetményt adta ki:

Értesítem a város közönségét, hogy a tüzifa folytatolagos szétosztását a következőkben szabályozom. Minden fether és rózsaszínű tüzifaellenőrzőlapal rendelkező lakos az alant felsorolt kereskedőnél és időben 100 kg. tüzifát vehet át, míg bármely szénkereskedőnél 50 kg. szénét szerezhethet be. Felhívom a kereskedőket, hogy a jelen hirdetményben feltüntetett utcák lakói részére a 100 kg. tüzifa kiszolgáltatása alkalmával a kiszolgáltatást a tüzifaellenőrző lap január havi rovatába jegyezzék be.

Február 21-én, hétfőn:

Bihar faterlepen: Czeglédy György, Bólyai Farkas, Szinyei Merse Pál.
Tyuska faterlepen: Mátyás király út 1-24-ig.

Gergely faterlepen: Gróf Zichy Mihály, Paganini, Tamássy tábornok; Vizi, Krisztina és Károly utcák.

Heiler faterlepen: Felsőgörögoldal, Alsógörögoldal, Ostrom, Izabella Nagytétág, Kiseötétág, dr. Székely István,

Sztupa síkator, Röntgen, Érmelléki, Mélyárok utcák.

Vargha faterlepen: Bertsey György, Bulyovezky, Bercsenyi, Szmazsenka.

Dr. Grosz faterlepen: Mátyás király út 25-84-ig.

Pallós faterlepen: Kuncz Aladár, Pónyák, Hontériusz, Torockó, Szanatórium, Alsóörkölyméro, Bakator, Uzoiki, Pipa, Méhes, Kikelet, Tavasz, Vadvirág, Felsőörkölyméro, Flórián, Szerencse, Úteg, Toborzó, Galagonya, Százados utcák.

Erdélyi Fa- és Szénkereskedés: Olasz, Báro Döry, Szabolcska, Peterdy, Döbrentey, Podmaniczky, Maros, Volga, Munkás utcák.

Zathureczky faterlepen: Cselepaták, Bodrog, Sajó, Kőrösi Csoma Sándor, Mindszent, Vitéz János, Szent József és Szent Vince utcák.

Február hó 22-én, kedden:

Pallós faterlepen: Szt. Gellért, Benedek Elek, Szép Hona, Ilosvay, Koszoru, Gyimes, Sátor, Ösvény, Hegyessy Márton, Juhász Gyula, Homonna, báró Jó-

sika, Gorove, Nagy itec, Szedő, Putony, Badacsonyi, Rác Mihály utcák.

Február hó 23-án, szerdán:

Pallós faterlepen: Nagy Lajos király, Bányász, Katalin, Békécsaba, Nadányi utcák.

Fenti utcák lakói a részükre járó famennyiséget február hó 26-ig vehetik át. Nagyvárad, 1944. február 18-án.

Dr. Gyapay László, h. polgármester.

Szolgálatos gyógyszerárak:

III. CSOPORT:

KIGYÓ gyógyszerár, Bémer-tér 1 (Reisz I.) 15-68.

II. RAKOCZI F., Szacsvey-u. 28. (Csanda E.) 17-47.

OROSZLAN gyógyszerár, Mussolini-tér 14. (Mihály L.) 32-91.

MADONNA gyógyszerár, Sztarovezky-u. 20. (Dr. Medvigy F. bérlő Feder Vilmos) 33-67.

HIREK

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
NAGYVÁRAD,
 SZILÁGYI DEZSO-UTCA 5 SZÁM.
 Telefon: 12-27.

ELŐFIZETESI ÁRAK: 1 óra 4.30 P
 3 óra 12.40 P.
 Postatakarékpénztári csekk számlánk
 száma: 72.301.
 Kéziratokat nem adunk vissza.

Zárjuk a háborús farsangot keresztény magyar módon! Ötven vasárnapon (1944 február 20-án) és utána 2 napon, 3 napos farsangvégi Oltárszentelési imádási napok lesznek a nagyvárad-újvárosi Szent László-templomban. Az ünnepélyességet és épületességet a híveknek más években is megszokott nagyszáma mellett megadja az egész püspöki város római katolikus papságának részvétele, a szerzetesrendekkel együtt, az élükön a Székesskáptalan. A délelőtti 10 órai főpapi ünnepélyes szentmise-áldozatot és délután 3 órai veacsernyét ugyanis mind a 3 napon a Székesskáptalan végzi. Az adoráció a papság, a szerzetesrendek, a zárdanővérek, az iskolai növendékek, a hitbuzgalmi egyesületek mind kivesszük részüket a nagy magyar engesztelésben. A Szentésg-kitétel mind a 3 napon reggel 7 órakor, a Szentésg-be-tétel pedig este 6 órakor lesz. Egyéb-ként a többi szentmise ugyanakkor lesz, mint rendszeren: tehát vasárnap 7, fél 9, negyed 10 és fél 12 órakor; hétfőn és keddén 7 órakor a reggeli és 9 órakor a plebáni szentmise. — Szenteljük meg a farsang végét önmagunk megtisztulásával! A jóra törekvő lelkeket szeretettel hívja a Szent László plebánia.

Ma este félhétkor a **Református Kulturházban a Magyar Vöröskereszt Nagyváradai Fiókjának miseros estje,**

Újabb kereskedőket jelölt ki az Olajforgalmi Központ. Értesítem a város közönségét, hogy nagyvárad, biharkeresztesi és szalárdi járáások, valamint Nagyvárad thj. város területére az Olajforgalmi Központ pótlólag vásárlásra jogosított kereskedőkül a következőket jelölte ki: Székely László Budapest, Kerékgyártó Jenő Budapest és Botka László Budapest. Nagyvárad, 1944. február 18-án. Dr Gyapay, h. polgármester

HÁZASSÁG. Bakó Eszter és ifj. Reidner Gyula a Mátyás mozgó színház igazgatója Nagyváradon folyó hó 19-én házasságot kötöttek. (Minden külön értesítés helyett.)

Török ifjak a genfi Magyarházban. Genfből jelentik: (MTI) A Hungária magyar diákegyesület vendégül látta az itt tanuló török ifjakat a Magyarházban. A két barátj nép diákjainak ez az első találkozása barátságos eszmecsere-re adott alkalmat. A találkozás során török és magyar népdalokat és több népi táncot is bemutattak.

Esküvő. Hutter Lajos György és Hídeg Gizike folyó hó 21-én tartják esküvőjüket a székesegyházban.

Nem érheti esztelenül! Alakja sz.p. formás és várakozáson felül csinosabb lesz, ha

Kovács Sándornénál

renél, aki pompás princeps fűzőt, melltartót, csinosított, egészségügyi hűtőket készít valdi orbe anyagból. — Szent Gellért u. 10. Repülő híd alatt.

FELHÍVÁS A DOBÓ KATICA POLGÁRI LEÁNYISKOLA MAGANTANULÓIHOZ. A magyar kir. állami Dobó Katika polgári leányiskola igazgatója eltiltja minden magántanulóját az intézeti egyenruha és egyensapka viselésétől. Akiket mégis egyenruhában vagy egyensapkában talál, azokkal szemben az intézet fegyelmi szabályait alkalmazza. Ugyancsak tilos viselniük az intézet jelvényeit azoknak is, akik az intézetet elvégezték vagy elhagyták.

Nyújtunk nagy magyar engesztelést az 5-ik háborús nagybőjtben! Hamvazó-szerdával (február 23-án) belépünk a nagybőjtj időszakaiba. „Hamu szór fejünkre az: Egyház, bójtbe, Krisztus szenvedéseinek benyomásai alá állit. Mély megtörést, penitenciát sürget, valamint nagylelkű szeretetet a szenvedő Jézus iránt”. (Proháska). Maga a Hamvazó-szerda szigorúbőjtj nap, melyen a hűség tilos és a 3 étkezés közü csak egynél szabad jóllakni. Hamvazó-szerdától Nagypéntekig (ápr. 7.), hetenként szerdán, pénteken és vasárnap, mindig este 6 órakor, szentkeresztüti ájtatosságokat tartunk. A 6 nagybőjtj vasárnapon sorozatos nagybőjtj szentbeszédet is lesznek, amelyeket dr. Ópalotay János hittanár fog tartani. Bőjtj 1. vasárnapjától (febr. 27) szeretettel várja a híveket a Szent László plebánia.

Martzy Johanna

hegedüestje február 27-én. Jegyek elővételben kaphatók Eszti-szalomban, Rákóczi-út 15.

Vitézi várományosok eskütétele. F. hó 18-án a vármegyei Vitézi Szék hivatalos helyiségében a vármegyei Vitézi Székkapitány kezébe az alábbi vitézi várományosok tették le a vitézi esküt: vitéz Miklós-Arday Miklós községi jegyző Sarkad, vitéz Besenyi Tamás MÁV segédtitész Debrecen, vitéz Szekrényesi Kise Béla 100 százalékos hadirokkant Sárrátudvari.

Holnap, vasárnap délután 6 órakor miseros munkaevennyitő a Katolikus Legényegyletben.

BUTORT

Háló, kombinált és előszobák. Szabadság-utca 12. (Szacsavay-utca 48.)

színeset

MEZEI-től

Konyha újítások

A szabadegyetemi előadások ezentúl délután hat órakor kezdődnek. — Csütörtökön dr. Abrahám Ambrus premontrai kanonok, szegedi egyetemi tanár tart előadást. A Szabadegyetem vezetősége értesíti a hallgatóságot, hogy a nappalok hosszabbodására tekintettel a szabadegyetemi előadások ezentúl délután hat órakor kezdődnek, változatlanul a városháza dísztermében. Február hó 24-én dr. Abrahám Ambrus premontrai kanonok, a szegedi Horthy Miklós Tudományegyetem tanára „Az élet erete” címen tart előadást. A kiváló tudós és kitűnő előadó a Szabadegyetem 1942-43. tanéve alatt is tartott előadást, így a hallgatóság őt régi ismerőseként fogadhatja. Előadásának vázlatát lapunk következő számában közöljük.

MIVEL ETESSÜK A MADARAKAT.

A MTI jelenti: A Magyar Ornitológusok Országos Szövetsége felkéri a közönséget, hogy tekintettel a nagy havazásra, a madarakat etetni sziveskedjék, lehetőleg szemes lakormánnyal vagy hástólval, esetleg főtt zöldséggel, de semmiképpen se kenyérről.

BELVÁROSI

Vasárnap utoljára!

BOLDOG IDŐK

Karády, Ajtay, Mihályi

Hétfőtől: BOLVÁRI legújabb filmje:

Rejtély

SZINES ES ÉRDEKES tartalommal jelent meg a Városok Lapja legutóbbi február 15-i száma. Nagy városalapító királyunk, Szent László emlékének hódol az első cikk abból az alkalomból, hogy az ifjúság honvédelmi nevelésének vezetői az 1944. évet Szent László király emlékének szentelik. Granasztói Rihmer Pál Vác város rendezési feladatait ismerteti, de egyben rendkívül érdekes és szakszerű tájékoztatást ad az általános városrendezési feladatokról is. Dobozi István Budapest fürdőváros a történelem távlatából címen közöl megkapó összefoglaló képet a világ legnagyobb fürdővárosának fejlődéséről. A Városokkultura rovat a nagyjelentőségű egyesületi eseményekről és a SzMKE érsekújvári csoportjának példát mutató működéséről számol be. Az idegenforgalmi rovat részletes ismertetést ad az ötödik idegenforgalmi szaktanfolyam megnyitási ünnepségéről és kivonatatosan közli Zsindely Ferenc kereskedelemügyi miniszter és Homonnay Tivadar főpolgármester beszédét. Városi, idegenforgalmi, kulturális és közgazdasági hírek teszik még teljessé a kiválóan szerkesztett folyóirat legutóbbi számát is.

Őszinte mozikritika

„Akrobat óh...”

Bemutató az Apolló-mozgóban

Wolfgang Staudte ebben a filmjében bemutatja azt a keserves utat, amelyen a francia zenobhóc Charlie Rivet világhírré emelkedett. A film tehát a mozivásznon meglevő életregény. Különös érdekessége, hogy a főszerepet maga Charlie Rivet játssza és hogy az egyik főszerepet magyar filmszínész, Tabódy Klári alakítja bosszorkányos eleven-séggel.

A nagyközönség talán egyetlen más pályát sem ítélt meg oly tévedésekkel telített módon, mint éppen az artista pályát. A film mellékelje, hogy ezeket a tévedéseket több artista-sors megajzolásával sorra cáfolva igazolja, hogy ezen a pályán is vannak jó és rossz emberek. A jó emberek itt elsősorban Charlie, de mellette két artistanő: Mónica (Tabódy Klári) és Bibiána (Käthe Dychhoff.) A rossz hírhed álló Orlandó (Karl Schönböck) esetéből is az tűnik ki, hogy ez az artista férfi magánéletében csak megjátssza Cassanovát, hogy így érdekessé tegye magát a párizsi közönség előtt. Ezért nem veszi rossz néven Mónikától, hogy ez teljes nyíltsággal lerántja róla a leplet, sőt hatalmas pofonnal téríti le az érvényesülés és népszerűség hajhászának erről a méltán helytelenítendő, nyaktörő úttjáról.

Természetesen ilyen témát, nem is szólva a merész revűszámokról, nem lehet úgy színre vinni, hogy serdülők is megnézhesék lelki kár nélkül. A film egyes részeiből pedig a német film néha túlszabad és számunkra szokatlan világnézete is kiérzik, bár a németek nem tesznek túl a franciákon.

A darab gerince és a lélekábrázolás különben hiánytalan, technikai kivitel változatos és színvonalas.

Olasz Péter dr.

Filmfelvétel közben szerencsétlenség áldozata lett Szonja Hennie, Bécsből jelentik: (MTI) Semleges külföldön át, az Északamerikai Egyesült Államokból származó hír szerint Szonja Hennie, a volt korcsolyázó világbajnok, aki később a filmszakmára tért át, egy filmfelvétel közben történt szerencsétlenség következtében életét veszítette. Szonja Hennie 34 éves volt. A hírt nem erősítették meg.

Zippárjavítás felelősséggel. Jakob műszertechné, Kossuth-u. 5. 64

Páris 1944

Mi van ma és mi nincs ma Párisban?

Bocsánat, ha csalódást okozok, de előre bejelentem, hogy ez a kis cikkem nem komoly és alapos tanulmány után íródott a mai Párisról. Inkább amolyan kis pillanatfelvételekből összerakott kép ez, csak kodak helyett blokkpapírt és ceruzát vettem és ezzel próbálom bemutatni Páris mai arcát.

Az idegenforgalmat még mindig az átutazó német katonaság és a diplomáták képviselik. A magánautókat is ők használják. Párisban irrd és mond: negyvenhárom taxi fut mindössze. Ezeket is elsősorban orvosok és diplomáciái kiküldöttek vehetik igénybe. De az embereknek már nem is hiányzik a taxi, egyszerűen leszoktak róla, ugyanúgy, mint a nyugalomról. Mert ha taxi nincs is, légiriadó az van, még akkor is megszólaltatják a szirénákat, ha a többi városokat bombázzák. A milliomosok és királyok híres szállóját, a Mauriceot átalakították katonai központtá, a süppedő vöröses szőnyegek és a Louis XVI korabeli szalonokban szőgebakancsu katonák sétálnak s ott, ahol valamikor a spanyol király és Dánia uralkodója lakott, most vezérkari tiszték tanúznak. Az idegenek távolmaradása miatt jóval csendesebb az élet, mint Budapesten. Laurennél nem kell már egy héttel előbb asztalt rendelni, bár az tény, hogy még most is a legelegánsabb éttermek egyike. Csak most konganak az ürességtől a bizánci pompával díszített bársonydrapériás termek. És Lucyenne Bover sem énekel már a kék arany zenekar előtt, álomszerű fényben és spanyol ruhában. Egyáltalán nem énekel sehol, férjhezment és visszavonult.

A Boulevardok tengernyi kávéházából sokat bezártak, még akkor, mikor úgy a tulajdonos, mint a személyzet bevonult katonának. Még azóta sem tudni mi történt velük, a redőnyök lehúzva állnak s várják a régi szint és életet. Üzletbért nem kell értük fizetni, ha két év elteltével nem jelentkezik a tulajdonos elvesztési engedélyét. De a vidéki hozzátartozók (már azért vidékiek, mert Párisból vidékre költöztek) lassanként visszazárlagóznak a fővárosba és átveszik a vezetést. De a kávéházból már a legtrükkösebb esetben lesz kávéház, inkább fehérneművarroda vagy étkezde. Igaz, hogy ezek sem sokkal jobb üzletek, mint a kávéház, mert se fehérnemű, se ennivaló nincs, azaz lassankint már nem lesz. A fiatal párok esküvői igazolványra kapnak kefényéhez való vászonneműt, természetesen csak műrostos anyagot, de így is megfizethetetlenül drágán. Pedig a házassulandókat külön plakátok hívják fel azokra a kedvezményekre, melyeket az esküvő után kapnak. Így lakásról nem kell gondoskodniok, az állam utal ki számukra megfelelő helyen és pénztárcájukhoz mért bérűt. Az már más kérdés, hogy mivel rendezik be, mert elképzelhetetlenül megrágultak a butorok. És általában minden.

A Quartier-Latin apró kis szállóiban a felkunkorodó szőnyegű bádorgosdós „luxus” szobákban ma annyira lehet lakni, mint régen a Claridgeban vagy Grand Ecartban. Igaz, hogy most nincs annyi vendégük, mint azelőtt, a Sorbonne diákjai régen otthozták második hazájukat és átiratkoztak otthoni egyetemekre. Remélem itt már sikerültek a vizsgák, nem vette el a tanulásra szánt időt Madeleine meg Yvette, no

meg a montmartrei diákkávéházak, ahol egy pohár konyak vagy fekete mellett egész napokat és éjszakákat el lehetett tölteni...

Csönd van a Montmartreon és csönd van a Quartier-Latinban, sok korema be is zárt, mert nem lehetett alá alkalmas övőhelyet építeni. És ez ma mindennél fontosabb Párisban. Az övőhely... A Place d'Opéra közepén igazi „luxus-övőhely” húzódik a föld alatt, még expresso is van benne. Örülhet az, akit pont itt kap el a légiriadó, mert a legkényelmesebb és legelegánsabb környezetben töltheti el a varakozási időt, ami sokszor négy-öt óráig is elhúzódik.

Azért ne higgyék, hogy Páris egészen kihalt. Nem, az utcák a leállított autók közlekedés ellenére is élénkek, egymást érik a kerékpárok, melyeken nemcsak kifutók, hanem elegáns dámák és urak ülnek. Csak az a baj, hogy már ezt sem lehet kapni, kifogytak a gumik. A kávéházakban is a régi zsúfoltság, ember ember hátán, vadidegenek zsúfolódnak

össze, itt aztán igazán nem lehet titkos dolgokról csevegni. Műteát és műkávét adnak konyakkal, azt tartják, ez is egész kellemesé teszi az izzó, meg a hangulatot is. Kókoltél van, de csak paradicsomból és likőrből, a sokféle változat megzúnt ugyanúgy, mint a mixerek. Este nyolckor kezdődik az elsötétítés s az Eiffel-torony olyan, mint egy hatalmas fekete monstrum. Egyetlen lámpa sem ég rajta. A Place Pigalle éjjelkor már olyan kihalt, akár a Szajnapart, a Concorde hármass ívlámpájából egyetlen sor se világít... A színházak és mulatók jól mennek, az emberek inkább ide ülnek be az utcai séta helyett. Még pedig a vérbeli párisiak, akik ezelőtt sajnálták a Folies Bergéretől és a Moulin Rouge-tól a mérgegdrága belépőjegyek árát. Most majdnem mindenütt a bennszülöttek szórakoznak, de a középosztály még ma is jobban szereti a kis-koremaikat, ahol oleós és jó francia bort mérnek. Befejezésül még pár eort a párisi nőkről. A párisi nő sohasem volt az a „granddame”, mint ahogy híresztelték róla. A szédítő szépség és a szédítő elegancia csak kevesek kiváltsága ott, ugyanúgy, mint a többi országokban. És a vérbeli párisi nő még a békevilágban sem hódolt a külföldnek tervezett, sokszor bizony hóbotos divatnak. Az előkelő dáma kedvenc színét évtizedek óta a fekete, ezt favori-

Bármilyen

Ingtatlan

adásvétel, csere vagy bérlet-
ügyben bizalommal keresse fel
WEZEL ingatlanforgalmi irodát
Nagy Sándor 19. Telefon: 27-50

zálta már akkor is, amikor Lelong és Patou a tűzpiros vagy kanári sárga színt kiáltotta világgá. Ma még a régi egyszerűségét is tompította a párisi nő. Nem a divatot, hanem a praktikusságot tartja szem előtt. És a túlméretezett arcfestést is abbahagyták, nem látni már kiabáló piros ajkakat és vérvörös körmeiket. Sok asszony még ma is azt a gyászt viseli, amit fia, vagy ura halála után felvett. Előkelő dámák, akik azelőtt díjakat nyertek az autójukkal, most kerékpáron és nadrágban indulnak a vásárló körútra. Mert sok vásárcsarnokot végig kell járni, még össze lehet szedni egy ebédre valót...

A franciák azt mondják, nem igaz, nem alkonyult le a francia főváros napja! Futó depresszió ez a mostani borongás, ismét kigyúlnak majd a neonfények... és Páris az lesz, ami volt, a szórakozást kereső külföldiek Meckája.

SIMON MARGIT

Zsidók és arabok Palesztinában

(Stud.) Amint a statisztika mutatja, Palesztina a zsidók nélkül is elég érdekes terület lenne. Milyen sokatmondó adat, hogy vallás szerint ugyan a keveredés nagy, mert hiszen találni ezen az ősi kulturterületen keresztényeket, mohamedánokat, zsidókat, druzokot, — akik az előbbi három vallás keveredéséből alakultak szektává, s mindezeket felekezeteikben és árnyalataikban is a lehető legnagyobb változatosságban, de nemzeti szempontból már a helyzet nagyon egyszerű, mert nincs itt más — a kivételeken kívül — mint arab és zsidó. Az arabok ugyanis ma már nem mind mohamedánok, annyira nem, hogy a palesztinai kereszténységnek nemzetileg 82 százaléka, a druzok pedig kilenczederesze vallotta magát arabnak. Vagyis a mohamedánok mind arabok és ezeknek a száma 1941-ben 960.000 lélek volt, de a 97.000 keresztény közül szintén arab mintegy 80.000 lélek, a kilenczeder druz közül pedig 8000. Így tehát a nem arab keresztények és más nem zsidó és nem is arab elemek száma nem több, mint talán negyvenezer lélek, az 1,6 milliós lakosságnak egészen kis töredéke.

Nemzeti szempontból tehát a helyzet tisztán harc az arabok között és a zsidók között, s a harc annál nehezebb, mert úgy látszik, hogy mindkét tömeget erőteljes bevándorló seregek is szaporítják. A zsidóság száma 1922 óta az akkorinak hatodfélszeresére nőtt: 84.000 fő helyett 1941-ben 471.000 fő lett, sőt ennél még több is, mert a zsidó adatok szerint mintegy 40.000 főnyi olyan jogosulatlan bevándorló is van

az ország területén, akiknek ottlétét az angolok még tudomásul sem hajlandók venni, mert akiket statisztikájuk nem ért el. A zsidóság tömegeinek növekedése a harmincas években még nagyobbarányú volt, mint a huszásokban, mert a Harmadik Birodalom által hivatalos programmá tett zsidótanítás egész Középeurópából nagy tömegekben üzte ki őket. 1931-ben 175 ezer főnyi volt a zsidók száma Palesztinában, ami 1922 óta körülbelül a szám megkétszereződését jelentette. Azóta tíz év harmadfélszeres növekedést hozott.

De az arabok is olyan méretekben szaporodtak, hogy azt nem lehet tisztán a természetes népmozgalmal magyarázni. 1922-ben számuk még nem volt sokkal több 600.000 főnél, tizenkilenc év múlva pedig már az 1,1 millióhoz voltak közel. Húsz év alatt majdnem 80 százalékos gyarapodást nem idézhet elő a születések tobblete. Kedvező átlag, ha évente egy százalékos veszünk: európai fajtaéknál ilyen már csak nagyon ritkán fordul elő. Ez azonban húsz év alatt talán 120.000 főnyi gyarapodást jelentene, holott a valószínűs emelkedés egy félmillió felé közelít. Palesztina tehát az araboknak is igen erőteljes vonzási területe és a zsidóságnak itt való megjelenése nem-hogy elriasztotta volna az arabokat, hanem erősítette tömegeiket. Bizonyára nem egyébre, csak azért, mert a beáramló tőkének és vállalkozói szellemnek nemcsak vezetőkre, hanem napezamosokra és munkásokra is szüksége van. Így aztán a zsidóság, amely egész Európában túltöltötte a gaz-

dasági kulturálódásnak, ugyanazt a szerepet átvette az arabokkal szemben is, akiket pedig valóban szeretett volna onnan kiszorítani, hogy az ősi otthonhoz kétezer éven át nem gyakorolt jogait érvényesítse. De minél nagyobb tömegekben áramlott be oda, ugyanakkor annál jobban vonzotta az arabokat is — egyúttal a gazdaságilag kulturálván és így erősítvén is őket. Egyébként a zsidóság 19 esztendői természetesen szaporodása a statisztika szerint 82.000 lélek. Átlagszámuk rohamosan emelkedő lakosságnál 300.000 lakost véve ez szintén tulmagas átlagnak tűnik fel: több, mint 27 százalék, vagyis évente 1,4 százalék. Miután itt bevándorló zsidóságról van szó és a zsidóság mindenütt nagyon lassú szaporodású nép Palesztinán kívül, alig látható, hogy ott egyszerre annyire megváltoznék a gyermeknevelési kézség. Ha igen, annál tanulságosabb, mert azt mutatja, hogy a gyermekáldás igazi gátja az, ha a házaspárok nem látnak maguk előtt emelkedési lehetőséget. Amint ez megnyílik előttük, azonnal mennek a gyermekekre, a család továbbplántálására is gondolni. Mindenesetre ezt a statisztikát nagyon is érdemes lenne alaposan elemezni, az okokkal együtt, amelyek a hatást előidézték, ha az adatok csakugyan megbízhatóknak bizonyulnak. Mert ez egyúttal azt is jelentené, hogy valóban nincsenek előregedett népek, hanem amint azt ezen a helyen állandóan hangsúlyoztuk: ha egy nemzet nem nevel gyermekeket tulmagy bőségben, ellenben megnöveli az átlagos élettartamot, akkor szinte fedezékeibe vonul vissza; mert a házaspárokat s a család magját mentette meg, ahol bármikor módjában áll a szaporodásnak új ütemét elkezdni, ha arra az időket elérkezettnek látja.

Hogy a zsidók Palesztinában is városalkók, az nemcsak amiatt van, mert a bevándorló túlnyomó nagy része városokból is érkezik oda, tehát a városon őrzi jól magát és a városon tud

MAGYAR ERŐ

A világ eseményei képekben

Ara 40 fillér.

Kapható a MAGYAR LAPOK árusainál

KIRÁLYOK STATISZTIKÁJA

alkotni is. Hanem oka annak az is, hogy a föld az arabok kezén van és a zsidóság csak nehezen juthat hozzá a talajhoz. Az ország teljes területe 23.300 négyzetkilométer, ebből lakható mintegy 13.000 négyzetkilométer, a zsidók kezén pedig összesen 1600 négyzetkilométer van. Az utolsó negyven év alatt a Zsidó Nemzeti Alap, amit a földek megvásárlására alkottak meg, 600 négyzetkilométert tudott összevásárolni, a régebbi eredetű zsidó birtok tehát mintegy ezer négyzetkilométer. A föld nagyon drága, az angol kormány pedig 1939-ben az arabok lázadás jellegű tiltakozása folytán bizonyos területeken megtiltotta, másokon korlátozta a zsidók földvásárlásait. De az, hogy a földet megveszik, — még nem jelenti azt, hogy az már termő is: az arabok kezdetleges földművelése a talajt teljesen kizsárolta, úgyhogy azon csak alapos talajjavítás után, vagyis igen tekintélyes tőkebefektetéssel lehet eredményesen és korszerűen gazdálkodni. A zsidó vállalkozó szellem számára tehát marad az ipar és a város: vele a nagy munkásigény. A kétezeröt száz lelkét meghaladó helységek száma 23. a zsidóknak háromnegyedrészre, az araboknak mintegy 30 százalékra lakik ezekben. A három nagyváros közül pedig Tel-Tviv teljesen zsidó, Jeruzsálemnek mintegy 60 százaléka, Haifának körülbelül a fele az. A palesztinai zsidók kétharmada él ebben a három városban.

Palesztina népsűrűsége hatvan lélek, de ha a lakhatatlan sivatagi részt le számítjuk, körülbelül száz lélekre megy fel. Húsz évvel ezelőtt ennek a fele sem volt egészen. A palesztinai kísérlet tehát megmutatja, hogy a túlnépesedés milyen viszonylagos fogalom a egyuttal azt is, hogy egy területen a tömeges bevándorlás nemcsak a bevándorló elemnek, de az ottlakó, régebbi, bennszülött tömegeknek is javára van. Az arabok tömeges bevándorlása ugyanis feltétlenül az arab életszín emelkedésének a jele. Enélkül ott nem bevándorlás folynék, hanem menekülés a fokozódó szegénység elől. Viszont ez annál jobban kiélezi a palesztinai problémát. Mert az arabok anná, jobban fognak ragaszkodni jogaikhoz, minél jobb ott az életük. (M. M.)

A földművelésügyi minisztérium, a Hangya, a Paprikaközpont és a Meink Rt. vettek részt Szent-Györgyi Albert professzor paprikavitamin-gyárának megalapításában

Azok a világraszóló kísérletek és felfedezések, amelyeket dr. Szent-Györgyi Albert, a szegedi egyetem nagynevű tanára, a Nobel-díj nyertese, az úgynevezett C-vitamin feltárása és hasznosítása terén végzett, eddig Magyarországon gyakorlati szempontból csak szűkebb mértékben érvényesülhettek, mert nem volt meg az az üzem, amely a C-vitamin és az azt tartalmazó tápszerek előállításával foglalkozott volna. Állami részről indult meg a kezdeményezés a megfelelő iparvállalat létesítésére és a földművelésügyi minisztérium, fellemerve a kérdés nagyfontosságú gazdasági jelentőségét, aktív részt vállalt az alapításban, továbbá a Magyar Fűszerpaprika Értékesítő Központi Szövetkezet.

Az új vállalat Paprikavitamin Termelő és Értékesítő Rt. néven 300.000 pengő alaptőkével alakult meg, ami a

Mikrostatistikának hívják a megfigyelés tudományának azt az ágát, amely a kivételes eseteket foglalja egybe és abból igyekszik következtetéseket levonni, ami első pillantásra magábanlevőnek látszik. A királyok statisztikája csakúgy mikrosztatistika, mert hiszen az ezer éves Magyarországon összesen 53 király uralkodott, — természetesen Szt. Istvánnal és nem a fejedelmekkel kezdve a sort. Azaz a királyi Magyarország 918 esztendejéből átlag 17 esztendő esett egy-egy uralkodónkra. De ebből az átlag tizenhét évenként cserélődő jelenségből Palotai Ferenc a Magyar Statisztikai Szemle új számában nagyon színes mondanivalókat gyűjtött össze, különösen hogy a hazai viszonyokat egybevetette egy néhány olyan más európai állam adataival is, amelyeknek élettartama vetekszik a miénkkel.

Királyaink sora három nagy csoportra oszlik történelmünk belső és fel meg ma sem derített törvényei folytán: Árpád-háziak, vegyesháziak és Habsburgok ültek a magyar trónon és ezek építették a nemzetet együtt az ezer esztendő. Történelmünk e három szakasza úgy oszlik meg, hogy az Árpád-ház valamivel több, mint négyszáz évig vezette nemzetét, a vegyesháziak nem sokkal több, mint két évszázadon át, 1301-től 1526-ig s ismét mintegy négy évszázad jutott a Habsburg-háznak, amelyet a történelem a világháború végével szakított el a magyar trónról. Azonban 1526-tól kezdve 14 éven át két királyunk volt: János király törvényesen uralkodott 1540-ig s csak a magyar egység megszakadása tette, hogy ebből a versenyből a Habsburgok kerültek ki győztesen. Éppen ezért János királyt nem is számítjuk be az átlagokba, mert hiszen ő párhuzamosan ült a trónon Ferdinánd királlyal, aki megmutatta, hogy a rokonság azért még senkit sem tesz magyarrá.

Vajjon minek tudjuk be, hogy Árpád-házi királyaink átlagosan csak 12,6 évig uralkodhattak, a vegyesháziak 18,7 évvel szemben s éppen csak felsőnyúli ideig, mint a Habsburgok, akiknél az átlag már 24,5 esztendő? Palotai Ferenc öt más ország királyainak uralkodási időtartamát vizsgálva, azt látja,

hogy az elszigetelt földrajzi helyzetű s a háborúk által létükben kevésbé veszélyeztetett Anglia, Portugália és Dánia királyai hosszabb ideig uralkodhattak még az exponáltabb földrajzi helyzetű Magyar, Német- és Franciaország uralkodói rövidebb ideig viselték a koronát, minthogy országuk területe az említett országoknál gyakrabban lett sorsdöntő háborúk országútvá.

Ez tetszetős magyarázat, — de hát a mi hazánk az Árpád-házi királyok alatt csak egyetleneszer, a tatárok dúlásával szenvedett igazán katasztrófális veszteségeket kivülről. Ezenkívül azt lehetett mondani, hogy négy olyan évszázada volt, amikor külső ellenség alig háborította és minden erejét belső kibontakozására fordíthatta. Ez meg is történt és valószínű, hogy a nép nagy tömegeinek élete e századok alatt nyugodtabb és egyenletesebb volt, mint a királyoké és általában mint uraié. Hogy a magyar nép erősödött, annak jelei ugyancsak hatalmasan mutatkoztak meg, mikor IV. Béla az országot újjá kellett építenie és annak szintén nagy hasznát vették vegyesházi királyaink, akik olyan módon váltak királyainkká, hogy magyarokká is lettek egyuttal. Véletlen-e, hogy 12 vegyesházi királyunk közül négy nemcsak évtizedekig uralkodott, — Róbert Károly és fia, Nagy Lajos együtt háromnegyedszázadig, Zsigmond egy félig, és Mátyás 37 évig, — hanem ezek egyuttal nagy királyaink is voltak? Az Árpád-ház alatt mindössze Istvánnak a szentnek jutott 41 évnél uralkodási időtartam s ez kellett is neki ahhoz, hogy a nagy reform művét befejezhesse. Utána csak II. Endre ült a trónon 30 évig és IV. Béla 35-ig, — a többiek között mindössze hárman voltak királyaink husz évnél hosszabb ideig. De legtovább ezek közül is csak egy 24 esztendő uralkodás van: a III. Béla. A Habsburgok 16 királyának inkább az átlagos uralkodási időtartama magas, semmint a kivételek száma volna nagy. Közülük négyen legalább negyven évig uralkodtak és összesen nyolcven legalább husz évig. De a leghosszabban uralkodó Habsburgok közül csak kettőt nevezhetünk nagyak is egyuttal: Mária Teréziát és Ferenc Józsefet, I. Lipót és I. Ferencet már nem tartja számon a nemzetnek csak nagy emberekre irányuló emlékezete.

Ime: az Árpádok a maguk vére árán konszolidálják az országot, a vegyesháziak a nemzettel való bőséges összefordással maguknak és a nemzetnek javára fordítják, amit az Árpádok kezdtek építeni, a Habsburgok pedig egy percig sem gondolnak arra, hogy magyarokká legyenek, hogy a nemzettel jónak és rosszban osztozzanak számukra az ország csak hozomány, amivel mellékesen, többi gondjaik között foglalkoznak és életüket nem a magyar dolgok, hanem a reájuk nézve fontosabb más körülmények szabják meg.

Mert az uralkodás valóban az élet kérdése: aki sokáig él, sokáig uralkodik. Palotai Ferenc megállapítja, hogy az 53 magyar király közül heten éltek tovább, mint ameddig királyok voltak a többi 46-tól királyi pompával temették el. De a hét közül csak kettő volt Árpád-házi, mégpedig Salamon és IV. István. Az Árpád-ház uralkodóinak átlagos időtartamát tehát nem belső lázadások, nem merényletek, nem a királyi szék bizonytalansága teszi rövidebbé hanem az, hogy ezekben a századokban még a királyok élete is olesó: hiszen Franciaországban a tizenhetedik században az az ötven éveseket neveztek öreg embereknek. Nagyon valószínű, hogyha

az Árpád-házi királyok élettartamát és uralkodási tartamát is a saját korabeli idegen királyokéval vetjük egybe, korántsem találunk olyan nagy eltéréseket, mint a Habsburg-házzal szemben, ami egyuttal egy fél ezredév különbséget is jelent a nemzet termelő munkájában.

Királyaink bizony általában rövid életűek voltak. Az 56 közül egy tiz esztendő korán halt meg, négy nem érte meg életének huszadik évét, öt harminc esztendő kora előtt hunyt el, vagy is összesen tiznek nem jutott még 30 évnél élet sem, — hogy juthatott volna hát hosszabb uralkodási idő. Viszont 21 királyunk élt 50 esztendőnél hosszabb életet s közülük tiz hatvanon is túl és ebből kettő nyolc évtizednél is tovább.

Hat országnak az uralkodói közül egyharmadrész uralkodott legfeljebb tiz évig, de nálunk ezek aránya 42 százalékos. S nálunk kilenc évszázadnál hosszabb idő alatt nem volt egy király sem, aki egy fél évszázadnál tovább ülhetett volna trónján. De Angliának három, Franciaországnak kettő, Németországéknak Portugáliának és Dániának egy-egy ilyen uralkodója volt. Ez már a történelem rendellese és kétségtelenül nagyon is elgondolkodtató dolog, amit itt Palotai Ferenc feltárt előttünk. A statisztika sohasem mondta meg azt, hogy megadja a magyarázatot is, — szolgálata abban van, hogy gyakran rejtett jelenségeken keresztül, problémákra irányítja az olvasók figyelmét. (mm)

Kitüntetés

(Nagyvárad.) A Magyar Tűzharcos Szövetség Nagyvárad Főcsoportjának dísztermében meleg ünnepség zajlott le abból az alkalomból, hogy a Kormányzó Ur Ófelméltósága kitüntette 26 év előtti ténykedéséért dr. Magyar Zoltán törv. titkárt. Legfelsőbb kormányzói előmeréssel megengedve a katonai érdemkeresztnek kiesnyített mása viselését a kardokkal, amit különösen hősi ténykedéséért, mint nagyvárad 4-es főhadnagy-századparancsnok vitti véghez.

A polgármester megbízásából Kallós János katonai tanácsnok adta át ezen gyönyörű kitüntetést, hatóság beszéd kíséretében.

Dr. Magyar Zoltán meghatottsággal köszönte meg Nagyurunk legfelsőbb kitüntetését, valamint a hozzá intézett szavakat.

A Tűzharcos Szövetség nevében vitéz Papp Sándor igazgató tanító mondott köszönetet a hatóság megjelent képviselőjének az igazán meleg ünnepi estély rendezéséért. Végül a szerezése kívánatát fejezte ki a kitüntetettnek az összes tűzharcos hajtársak nevében.

Hegedüs Tibor, Vígsház Bérlo Rt. igazgatóságában

A Vígsház Bérlo Rt. rendkívüli közgyűlést tartott abból az alkalomból, hogy színház igazgatóságának nagynevű tagja és a vállalat művészei igazgatója, Harsányi Zsolt elhunyt. Helyébe a közgyűlés az igazgatóság új tagjává Hegedüs Tibort, a Vígsház kiváló új művészeti igazgatóját választotta be.

SPORT

Nem sikerült a visszavágó Zágrábban

Gradjanski - NAC 1:0 (1:0)

A keddi sártengerben lejátszott első NAC - Gradjanski találkozó után valami tükös remény azt duruzsolta a zöld-fehér szurkolók jü-lebe, hogy talán majd pénteken, a visszavágón sikerül megtörni a horvát bajnok kétléves győzelmi sorozatát, talán éppen a NAC lesz az a szerencsés együttes, amely saját otthonába fekteti kétfalra a félelmetes hír ellenfelet. Azonban nem sikerült másodsor sem megtörni a varázst, hatalmas küzdelemben, szép izgalmú játék után, ismét a horvát csapat ment le győztesen a pályáról. Am a NAC értékeiből és tudásából

egy parányit sem von le ez a minimális gólarányú vereség. Mindvégig egyenlő ellenfélnek bizonyult s ha a szerencse csak egy kicsit is mellé pártol, könnyen fordított is lehetett volna az eredmény. A fiúk mindvégig szírvél-lélekkel játszottak, mindent elkövettek a győzelem érdekében és játékukkal többször tapsra ragadtatták a horvát közönséget. Így, ha győzelmet nem is tudtak kivívni a váradi zöld-fehérek, sportszerű szép játékukkal teljes elismerést arattak és igen nagy szolgálatot tettek a magyar labdarugó sport jó hírnevének.

NAC fölényel kezdődik a játék

Zágráb. (MTI.) Pénteken délután, 14.000 főnyi közönség előtt folyt le Zágrábban a Gradjanski-NAC visszavágó mérkőzés melyet a horvát együttes 1:0 (1:0) arányban nyert meg. A mérkőzést a zimonyi Hanka vezette. A két csapat a következő felállításban lépett a pályára:

NAC: Vécsey, Mészáros, Ónody, Perényi, Juhász, Deményi Csapó, Barna, Bodola, Sárvári, Tóth III.

Gradjanski: Glaser Dubac, Brsovic, Lechner, Jaspinesek, Plese, Kokotovic, Lokusek Lesnik, Wölfl, Cimmermanesics.

A pálya talaja ezuttal nem volt havas, de hatalmas töcsák takították úgy, hogy már az első percekben mind a 22 játékos és a játékező is csupa sár volt. A NAC kezdte a játékot. Az első komoly támadás után Bodola közlelő hibázott. Néhány perc után Bodola helyet cserélt Sárvárival és visszament régi helyére, balösszekötőnek. Egmásután három eredménytelen sarokrugás jelezte a NAC fölényét, majd percekig tartó mezőnyjáték következett. A 10. perc-

ben a Gradjanski ért el sarokrugást de ez is eredménytelen maradt. Azután ide-oda hullámozott a játék és mindkét kapu több ízben forgott veszélyben. A 25. percben a horvát játékező szabadrugást ítelt a NAC ellen, melyet Cimmermanesics a baloldaltól, a 16-os vonaláról kitűnően irányította kapu felé. Nagy kavardás keletkezett. A labda közben Cimmermanesicshez került, aki leggyanus helyzetből gölt lőtt (1:0). A 26. percben Bodola egyenlíthetett volna, de a kapu előtt a nagy sárban eleszött és így veszendőbe ment a helyzet. Azután igen élénk játék alakult ki. A 33. percben a NAC sarokrugását hátrította el a horvát-védelem, majd Perényi hatalmas lövését védte remekül Glaser kapus.

A 35. percben érkezett a pályára a horvát államvezető: dr Pavelics Ante és elfoglalta helyét a diszpályahelyben melyben Maross Ferenc, magyar követ számos polgári és katonai előkelőség mellett foglalt helyet. A féldió hátralévő része azután igen szép játék közben telt el, de az eredmény nem változott.

Levegőben lóg az egyenlítés, de...

Szünet után a NAC mintegy 5 perccel hatalmas iramban bombázta a Gradjanski kapuját. Ez alatt az 5 perc alatt a játék teljesen a Gradjanski térfelében folyt. A támadások során Tóth III. igen veszélyesnek bizonyult a horvát védelem jobbszárnyának. Feltűnést kellett Juhász kitűnő játéka is, aki lelke volt a csapatnak. Később változatossá vált a küzdelem, mindkét csapat eredménytelen sarokrugásokat ért el. A 10. percben Cimmermanesics, a 13. percben Tóth III. lefutása jelentett veszélyt. A 14. percben Bodola bombáját Glaser vetődéssel védi. A következő percben már Kokotovic hatalmas lövését hátrította el párdücszerű ugrással Vécsey. Azután fölénybe jutott a horvát csapat, amit a 15., 16., 17. és 26. percben elért sarokrugásai mutattak. Azután ismét a NAC támad, de szintén csak sarokrugást ért el. A 28. percben Vécsey egy erős lövés után kiejtette a labdát, de sikerült még idejében javítania. Egy perccel később Perényi közlelő a kapu mellé gurított. A következő

percekben Vécseynek két bombalövését kellett védeni, a közönség hatalmas tapsa közben. Azután a játékidő végéig mezőnyjáték folyt, amelyen az eredmény nem változott.

A NAC játéka általában nagyon tetszett a közönségnek és igen sokszor lelkes tapssal honorálta a szép akciókat. Az igazságos eredmény döntetlen lett volna. A legjobb volt a csapatban Vécsey kapus, aki bámulatos ügyességgel mentett igen veszélyes helyzetekben. Juhász és Tóth III. remek játéka érdemelt még dicséretet de általában a csapat minden tagja jól mozgott.

A Gradjanski csapatában szintén a kapus, Glaser volt a legjobb ember, rajta kívül Kokotovic, Cimmermanesics és Jaspinesek nyújtott kiváló.

A horvát játékező igekezett pártatlan lenni, de ez nem minden esetben sikerült.

Nyilatkozatok

Mérkőzés után telefonon öszekötötésbe léptünk a csapatok vezetőse-

gével és a következő nyilatkozatokat kaptuk:

Petrovics Mihály szakosztály elnök: A játék képe alapján döntetlen lett volna az igazságos eredmény. Kizárólag a szerencse döntötte el a mérkőzés sorsát. A fiúk oroszlanként küzdöttek és szépen játszottak, a közönség is sokszor megtapsolta a lendületes magyar támadásokat. Védelmünk hatalmas munkát végzett, csatárainkat ismét a balszerencse üldözte.

Rónay Ferenc edző: A tárgyilagos horvát közönség is elismeri hogy a döntetlen igazságosabb eredmény lett volna. Szerintem idegen játékezővel mi győztünk volna. Egyébként a fanatikus horvát közönség előtt a minimális gólarányú vereség is jó eredménynek számít. A játékosok egytől-egyik kitétek magukért. Vécsey válogatott formában védett, Juhász pedig valósággal, oszlopa volt a csapatnak.

Bukovi Márton, a Gradjanski edzője: Az utóbbi időben nem járt itt olyan külföldi csapat, amelyik annyira bejátszotta volna magát a zágrábi közönség szívébe, mint a NAC. Remek szellemű és tudású csapat a váradi tizenegy. A mutatott játéka alapján megértem, miért vezet a bajnoki táblázaton. A nagyváradi visszavágóra igen fel kell készülnünk, ha tartani akarjuk veretlenségünket.

APRÓHIRDETÉSEK

Adás-vétel

KERESEK megvételre egy húzós mázsát. Széchenyi-tér 2, kenyér-üzlet.

Kombinált díófa butor eladó. Hegyessy Márton-u. 4. asztalosnál 530

HADAPRÓDISKOLA römikövet keres megvételre. 590

Kombináltszoba, konyha, rekamier eladó. Verő asztalos, Kapucinus-u. 11. lefon 23-30. 65

Varrógépet bármilyen állapotban, magas árban veszek Kies Béláné, Kossuth-utca 3. Telefon 27-88. 131

Vetőgép használt, huszszoros, műtrágyaszórával kombinált és egy huszszoros használt, eladó. Mezőgazdák, Muesolini-tér 16. 574

Gyapju pokróc kerestetik kölcsönbe vagy megvételre. Jelinek ingatlaniroda, Teleki-u. 2. 603

Cipész varrógép Veller Wilson márkájú eladó Székelyhídon Bancsik József bórkereskedőnél. 598

Mély gyermekköci eladó. Halász-u. 39. szám. 597

1 darab fajló csikóval együtt eladó. Nogáll-u. 5. 600

Hűlőléle

Kölcsön 5 éves 5 1/2% os kamattal költségmentesen Hitelszövetkezettől. Bethlen István-u. 6 kapható 559

Fertőtlenítést, poloska mely és mindennemű fűzők irtása 38 évj gyakorlattal vállalja Varga Dankó Pista-utca 6. Telefon 27-56 913

Hangszerelésben teljesen jártas zenészt, alkalmi munkára keresek. Arpád vezér-ut 47. Telefon 17-65. 586

Mester-utca 44. háromszobás nagytelki magánház (Ossi-telepen) eladó 25.000 pengőért. — 10.000 pengőért eladó Szacsvay-utcai berházból szoba, konyha, speizos, téglyából készült hárszész (oroklakás). — Bérház. Gillanyi-utca közelében kitűnően megépítve nagytelki-vel ötlakrészrel, 90.000 pengő alkalmi árban eladó. — Kitűnő megélhetést nyújtó szállító vállalat leköltött nagyjövedelmű szállításokkal átadó. — Kőbányához társ kerestetik 200.000 pengő tökével, állam részére eszközöl szántá-eokat, tőke és haszon bankgaranciával biztosítva. — Kölcsönök betáblázásra több évre kaphatók. Eladó hat összkomfortos magánház. Bihar megyében földbirtok tizenötöd szántó, kéthold gyümölcsös, ötöd szőlő, ötszobás összkomfortos urilakás eladó. — Jelinek ingatlaniroda, Teleki-u. 2. — Irodai órák kilenctől-kettőig. 602

Szvettert, gyermekmakkot gyönyörűen kötök, javítok, átalakítok. Bontott szvettert, harisnyát újjáköttök és fejlelek. Badáné kézimunkauzlete, Kossuth-utca 18. 599

Férfi, női ruhát, fehérműt, agy-neműt, vagy bármit ha eladni, vagy venni akar, jöjjen a „Rekordba”. — Hlatky-u. 14. 466

Könyvelést, üzleti könyveinek felfek-tetését, vezetését, ügyvitel szervezését és felülvizsgálást, szakszerűen és lelkiismeretesen intézi, adóügyeiben felvilá-gosítást, segítséget nyújt Tóth Gizella könyvelési irodája, Csengeri-utca 8. Telefon hívószám 29-26. 528

Férfi ruhákat, használtakat legjobban vehet, eladhat Molnárnál, Bémer-tér 1. 910

Varrógépjavitás egy évj felelősséggel Jakab műszerésznél, Kossuth-u. 5. Te-

Magános nőt óvadékkal vidékre ke-res kereskedő. Cim a kiadóban. 562

Paragázzal poloskát, molyt, petéit mindenhol felelősséggel irtja, Csutorás, Szigligeti-u. 7. Telefon 14-21. 664

Állást nyec

Ügyes munkásnöket állandó munkára alkalmazunk. Kálmán könyvnyomda, Kossuth-utca. 601

Téglaégető mestert keres római kato-likus plébánia, Cséffa. 596

Asztalossegédet és egy jó házból va-ló fiút tanulónak felveszek, esetleg el-látással. Csathó. Vitéz-u. 36. 581

Oktatás

Okleveles tanár vállalja 1-2 magán-és rendes tanuló előkészítését. Beóthy Ödön-u. 42. 585

Szabó Ferenc GYORSIRÓ. és GÉPIRÓISKOLAJA, Nagyvárad, Sal Ferenc-utca 12. (Eng. szám 3329/1941.-42.) Vidékieknek vas-sutj kedvezmény. Telefon: 29-78

Lakás

Meleg kis butorozott szobát keres bel-ső részeken ny. áll. tanítónő. Teljes el-látással is lehet. Ajánlatot kiadóba kér.

Középüzem részére keresünk helyisé-gét, helyiségeket azonnalra, ha! apart-aram van. Eviébert előre fizetünk. Ci-meket zárt borítékban kiadóhivataltba „Iparáram” jellegre. 591

KIADÓTULAJDONOS:

SEBENT LÁSZLÓ-NYOMDA R. T.

A szerkesztőség felelős igazgatója: Dr. Paál Árpád

A kiadó vezetője: Dr. Virág Jeromos

Készült a Szent László-nyomda r. t. körirógógépen Nagyvárad, Szilágyi

Most javíttassa, festesse, tisztíttassa kerékpárját JAKAB műszerésznél Kossuth-utca 5. zippzárvitát